

ULUKIŞLA’NIN SAVAŞLARDAKİ ROLÜ HAKKINDA BİR DEĞERLENDİRME

*Yrd. Doç. Dr. Tuğba Korhan

Öz

Ulukışla, idari yönden Niğde’ye bağlı bir ilçedir. İlçe topraklarının büyük bir bölümü Akdeniz Bölgesi’nin Adana Bölümü’nde, küçük bir bölümü de İç Anadolu Bölgesi’nin Orta Kızılırmak Bölümü’nde yer almaktadır. Tarihi dönemlerden beri önemli bir geçiş yolu görevi görmüştür. Osmanlı Devleti Dönemi’nde savaş zamanlarında geçiş güzergahı olarak kullanılmıştır. Milli Mücadele Dönemi’nde işgale uğramamış fakat Ulukışlalılar teşkilatlanarak işgal güçlerine karşı direnmişlerdir. İkinci Dünya savaşında ise yine bir geçit vazifesi görmüş askeri malzemelerin taşınmasında önemli bir geçit noktası olmuştur. Bu makale Ulukışla’nın önemi ve rolünü açıklamayı amaçlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Ulukışla, Milli Mücadele, İkinci Dünya Savaşı

Abstract

Ulukışla is a borough where bound to Nigde administratively. The big section of borough ground is in Adana Region of Mediterranean Region, small section of borough is at Middle Kızılırmak Section of Middle Anatolia Region. Ulukışla, is on a line where roads passing since historical terms. In the Ottoman Empire Ulukışla was on a land way and railway junction point which was used especially during wars. In the national struggle Even though Ulukışla was not invaded the people Ulukışla did not remain silent against to the occupying forces During the second World war Ulukışla had an important role as transportation of military supplies. This article aims to explain the role and significance of Ulukışla.

Key words: Ulukışla, The National Struggle, The Second World War

---

* Çukurova Üniversitesi, Fen edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü.

Giriş

Geçmiş Hititlere kadar uzanan Ulukışla'ya M.Ö. IX. yüzyılda Tabal Krallığı, ardından Tuvana (Tyana) Krallığı daha sonra Asurlular, Frigler, Persler, Makedonyalılar ve Seleukoslar hakim olmuşlardır. (Gabriel, 1962: 85) M.Ö. 17 ile M.S. 395 yılları arasında Roma İmparatorluğu'nun egemenliğine girmiş, Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasından sonra yöre Bizanslıların hakimiyet alanında bulunmuştur. Malazgirt savaşından sonra Selçukluların idaresi altına giren Ulukışla'ya 1357 yılında yöreye Karamanoğulları egemen olmuştur. Fatih Sultan Mehmet zamanında, 1471'de Niğde ile birlikte Ulukışla da Osmanlı topraklarına katılmıştır.

1. Osmanlı Devleti'nin Son Döneminde Ulukışla

Osmanlı Devleti döneminde eski ismi olan Şucaaddin Ulukışla Niğde Sancağına bağlı bir nahiye niteliğindedir. 1910 tarihinde Hamidiye kazası Şucaaddin Nahiyesine nakledilmiş ve ismi Ulukışla olmuştur. (Darkot, 1972: 443)

Ulukışla Niğde Sancağı'nın en az nüfusa sahip kazasıdır. 1881-1882 Nüfus sayımına göre bölgede 4300 erkek 3551'i kadın olmak üzere toplam 7851 Müslüman, 700 erkek 631'i kadın olmak üzere 1331 Rum nüfusuyla toplam 9182 nüfusa sahipti. 1916 yılına ait demografik bilgilere göre Ulukışla köylerinin hane nüfusu 1032 toplam nüfusu ise tahmini 5160 idi. (Kaya, 2006: 193)

Deprem bölgesi olan Ulukışla'da Trablusgarp ve Birinci Dünya Savaşları arifesinde bir deprem meydana gelmiştir. . (BOA, DH.MKT., 1217/65; 2598/123). 9 Aralık 1907'de Ulukışla'da meydana gelen depremden dolayı yıkılan evler olmuştur. 9 Haziran 1910'da devlet yetkilileri bölgedeki hasarlı yerleşim yerlerinin tamirine başlamışlardır. (BOA, DH.MUI., 89/44).

Osmanlı Devleti, Anadolu ve Rumeli'yi harekât, ikmal ve haberleşme bakımından üçer bölgeye ayırmış ve bu bölgelere *yol kolları* demiştir. Söz konusu bu kollar da *sağ, orta ve sol* olmak üzere üçe ayrılmıştır. Ulukışla, Anadolu orta kol güzergâhı üzerinde bulunmaktaydı. Savaşlarda kullanılan bu kolla Şam'a oradan da Mekke-Medine'ye ulaşım sağlanmaktaydı.(Halaçoğlu, 1982: 48)

Ulukışla, Adana, Misis, Payas, İskenderun, Belen, Antakya, Halep ve Şam'a uzanan önemli yol güzergâhıydı. Bu sebeple Trablusgarp ve Birinci Dünya Savaşı'nda askeri sevkiyat

ULUKIŞLA'NIN SAVAŞLARDAKİ ROLÜ HAKKINDA BİR DEĞERLENDİRME

noktalarından biri olmuştur. Batıdan doğuya, doğudan batıya asker sevkiyatlarında Ulukışla bir menzil noktası olarak kullanılmıştır. Bunun yanında Ulukışla'dan birinci Dünya Savaşı'na katılım çok olmuştur. Savaş sonunda Ulukışla, Birinci Dünya Savaşı'nda 127 şehit vermiştir. Bu şehitlerin cephelere göre dağılımı ise şöyledir; Çanakkale Cephesi: 80 şehit, Irak Cephesi: 12 şehit, Kafkas Cephesi: 15 şehit, Galiçya Cephesi: 4 şehit, Romanya Cephesi: 4 şehit, Filistin Cephesi: 2 şehittir.(MSB, 1998: 297)

Savaş zamanlarında askeri sevk noktalarının hem güvenlik açısından hem de savaş zamanları görülen salgınlar açısından korunmaları büyük önem arz etmektedir. Osmanlı devleti de bu dönem de Ulukışla 'da herhangi bir salgının başlayıp orduya yayılmaması için gerekli tedbirleri almıştır.

Örneğin 1911 tarihinde bölgede kolera görüldüğü için sağlık müfettişi Tevfik Rüştü Bey bu bölgeye 15 günlüğüne gönderilmiş ve bu süre zarfında Tevfik Rüştü Bey Ulukışla'nın yanı sıra Adana, Konya gibi yerleri de kolera açısından incelemiştir. (BOA, DH.İD., 50/68; 57/9) özellikle Adana'dan yayılan salgının önlenmesi için Adana'da karantina uygulaması yapılmış Ulukışla'da bulunan kervansarayın bölgedeki askerlerin kullanması ve onlara da hastalığın yayılmaması amacıyla onarılmasına karar verilmiştir. (BOA, DH.İD., 157/10)

Ayrıca Ulukışla'da bulunan şimendifer ameleleri arasında kolera yayıldığından dolayı hastalığın yayılmasına karşı bir koridor oluşturulması amacıyla Dahiliye Vekaleti'nden 15 çadır istendiyse de Trablusgarp savaşı sebebiyle askeri malzeme ihtiyacının had safhada olduğundan dolayı bu talep reddedilmiştir. (BOA, DH.İD., 50-2/65) fakat Osmanlı Devleti Ulukışla'da salgının yayılmaması için tedbirleri elden bırakmamıştır. 1912 yılının sonlarında Marko Paşa ve dört doktor bölgeye gönderilerek incelemeler yapmıştır. (BOA, DH.İD., 142/8) hastalığın 1912 yılının sonlarına salgın şeklinden çıktığı anlaşılmaktadır.

2. Milli Mücadele Döneminde Ulukışla

Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda Osmanlı Devleti'nin paylaşılması anlamına gelen Mondros Mütarekesi imzalanmasının hemen ardından İtilaf devletleri mütareke hükümlerini uygulamaya koymuşlar ve anlaşma hükümlerince işgallere başlarken bir taraftan da ordunun terhis edilmesi için harekete geçmişlerdir. Mondros Mütarekesi'nin imzalandığı dönemde Çukurova mıntıkasında Yıldırım Orduları Grup Komutanlığı'na bağlı 2. Ordu bulunmaktaydı. Ulukışla'da 2. Ordu'ya bağlı 20. Kolordu Karargâhı ve 2. Tümen Karargâhı bulunmaktaydı.

(Bıyıklıoğlu, 1962: 69) Mütareke şartları gereği bu bölgedeki ordu birliklerinin de terhis edilmesi gerekmektedir fakat milli teşkilatlanma ile bölgede hem birliklerin bir kısmı hem de Kuvayı Milliye birlikleri varlıklarını hissettirmişlerdir.

Merkezi Niğde gibi milli Mücadele döneminde Ulukışla da işgale uğramamıştır. Fakat Ulukışla halkı ulusal kurtuluş savaşına tam destek vermiştir. Savaş şartlarından etkilenmesi kaçınılmaz olan Ulukışla'nın güneyi Fransızlar tarafından işgal edilmiştir. İşgalden sonra özellikle Pozantı ve Adana'dan bu bölgeye yoğun göç yaşanmış o dönemde Ulukışla halkı un ve ekmek bulmakta bile güçlük çekmiştir.(Arıkoğlu, 1961: 162)

Fransızların ;Pozantı'yı işgal ederek Ulukışla'ya yaklaşmasından sonra 1 Ekim 1919 tarihinde Ulukışla Müdafai Milliye Cemiyeti kurulmuştur. (Gedik: 2008: 143) Ulukışlalılar Sivas Kongresi yapıp Güney cephesi kurulduktan sonra daha da organize olarak Fransızların bölgeye geçmemesi için seferber olmuşlardır. Fakat belgedeki Ermeni ve Rum çeteleri Fransa'nın Ulukışla'yı işgal etmesini kolaylaştırmak için çaba harcamış bu çabalar da 11. Fırka Komutanlığı tarafından Heyet-i Temsiliye'ye bildirilmiştir. (Baykal, 1974: 165)

Anadolu işgal edildiğinde demiryollarının geçtiği tüm bölgeler gibi Ulukışla'nın da korunması büyük önem arz ediyordu. Bunun bilincinde olan Heyet-i Temsiliye 23 Mart 1920 tarihinde bir yazı yayınlarak demiryollarının Türk Milleti tarafından askeri idare altına alındığını bildirmiş. İki gün sonra 25 Mart tarihinde 20. Kolordu Komutanlığı, Ankara-Eskişehir, Eskişehir-Konya-Ulukışla ve Eskişehir- Bilecik hatlarını kendi koruması ve gözetimi altına aldığı ilân etmiştir. (Gürel, 1989: 5)

Mayıs 1920 tarihinde bir taraftan demir yolları güvence altına alınırken diğer taraftan da ordunun ikmal maddelerinin temini depolanması ve taşınması için menzil teşkilatları kurulmaya başlamıştır. Ulukışla bu teşkilatın içinde Kayseri Hat Komutanlığı'na bağlanmıştır. Bu hat Sivas-Kayseri Ankara, Kayseri-Ulukışla istikametinde ikmal sağlayacaktı. Ayrıca Ulukışla doğu Anadolu'dan gelecek olan silah, cephane ve malzemenin Ankara'ya ulaştırılmasında Ulukışla-Karama-Konya-Sarayönü Polatlı istikametli kullanılacaktı. (Genelkurmay Başkanlığı, 1975: 409) Ekim ayına gelindiğinde Kayseri-Ulukışla yolu Erzincan'a kadar uzatılmış ve Ulukışla'da da bir menzil noktası kurulmuştur. Menzil noktası tabur komutanlığı seviyesindedir. Milli mücadele süresince Ulukışla Erzak Ambarı, Ulukışla Sıhhiye İstasyonu, Ulukışla Seferi Sevk Komisyonu, Ulukışla Asker Alma Komutanlığı Kayseri Hat Komutanlığı'na bağlı olarak çalışmıştır.

ULUKIŞLA’NIN SAVAŞLARDAKİ ROLÜ HAKKINDA BİR DEĞERLENDİRME

Milli Mücadele döneminde Ulukışlalılar hem Fransızlara karşı ilçelerini korumuşlar hem silah, cephane ve malzemenin batı cephesine ikmalinde görev almışlar hem de bu dönemde geneli Batı Cephesi’nde olmak üzere 44 şehit vermişlerdir. (MSB, 1998: 298)

3. Kayseri Ulukışla Demiryolu Hattı

Ülkenin kuzeyi ve güneyini birbirine bağlamak amacıyla yapılması amaçlanan Ulukışla-Kayseri demiryolu hattının yapımı için 15 Haziran 1927 tarihinde bir alman şirketi olan *Julius Berger’le* anlaşılmıştır. (BCA 30..18.1.1..26.66..16.) 1928 tarihinde başlanan inşaatın bir yıl sonra 100 kilometrelik kısmı yapılmıştır. İnşaatın Boğazköprü’den tarafta olan kısmının inşası ise bir Amerikan şirketi olan *Fox Brothers International Corporation* a verilmiştir. (BCA 30..18.1.2.. 29.50..9.) Almanların çalıştığı bölümde Ulukışla-Niğde arası 30 Kasım 1932’de, Amerikalıların çalıştığı bölümde ise, Bogazköprü-İncesu arası 26 Aralık 1932’de işletmeye açılmıştır. (BCA 30..18.1.2.. 29.50..8.) İncesu-Develikarahisar (Yesilhisar) arası 20 Mart 1933’te, hattın tamamı da 2 Eylül 1933’te işletmeye açılmıştır.

Üzerinde 535 m. tünel bulunan 172 km. uzunluğundaki bu hat ülkede önemli derecede ulaşım kolaylığı sağlamıştır. Örneğin hat yapılmadan Ankara-Adana arası, Eskişehir – Afyon – Konya - Ulukışla yoluyla 1066 km iken bu hattın yapımı ile Ankara – Bogazköprü - Ulukışla yoluyla 397 km. kısalarak 669 km.ye inmiştir. Böylece Çukurova’nın tarım ürünlerinin daha kısa yoldan ve daha ucuza ülke içlerine taşınma imkânı doğmuştur. (Yıldırım, 2001: 83)

İkinci Dünya Savaşı’nda Ulukışla

Bilindiği gibi Türkiye İkinci Dünya Savaşı’na doğrudan dâhil olmamış. Savaşan taraflara karşı dengele mesafesini korumuştur. Buna rağmen zaman zaman savaşan ülkeler Türkiye’ye savaşa girmesi noktasında baskıcı tutum sergilemişlerdir. Türkiye de bu baskılara karşı milli mücadeleden yeni çıkmış bir devlet olarak askeri yetersizliğini öne sürmüştür. Özellikle İngiltere 1942 yılı ve sonrasında Türkiye’ye bahane ettiği askeri ekipman yetersizliğini gidermesi için askeri malzeme yardımı yapmıştır. Bu yardımların nakliyesinde kullanılan dört ana yoldan üçü Çukurova bölgesindedir. İngiltere’nin nakliye amacıyla kullandığı bu yollardan ilki Mersin-Ulukışla ikincisi İskenderun, Adana ve Tarsus’u birbirine bağlayan güzergâh, bir diğer nakliye yolu ise Silifke-Karaman yollarıdır. Bu nedenle Çukurova’yı Anadolu’ya bağlayan Ulukışla savaş süresince önemli bir geçiş noktası olmuştur. (ATASE

IDH S. 638 K. 2 G. 21) Bu nedenle İngiltere Ulukışla'nın güvenliği için askeri malzeme yardımı yapmıştır. Bizzat İngiltere'nin teklifi ile 12 uçaksavar topu 21 Mayıs 1942 tarihinde bölgeye getirmeyi teklif etmiştir. (ATASE IDH S. 628 K. 2. G. 14) 12 Haziran 1942 tarihinde de hava savunma topları getirilmiştir. (ATASES. IDH 645 K. 2 G. 20)

1943 yılının Temmuz ayına gelindiğinde İngiliz uzmanlar Ulukışla'da bir kestirme istasyonu kurmaya karar vermişler. 11 Temmuz 1942 tarihinde İngiliz Yarbay George A. Miller bu konuda 3. Alay uçucularına bir konferans vermiştir. (ATASE IDH S. 657 K. 2 G. 121) Bunun yanında Ulukışla'da iki askeri tamirhane inşasına başlanmıştır.(ATASE IDH S. 659 K. 5. G. 14) Bu bölgenin askeri eksiklerini gidermek için İngiltere 20 uzman görevlendirmiştir. (ATASE IDH S. 663 K. 5 G. 11) İngiltere'nin yardımlarının yoğunlaştığı 1942 yılında Ulukışla demiryolunun da taşıma kapasitesinin artırılması için gerekli çalışmalar yapılmış. İngiliz makine mühendisi Donald Stuart Gore Marchbanks görevlendirilmiş. Kendisi 6 Haziran 1942 tarihinde Ulukışla'ya giderek çalışmalara başlamıştır.(ATASE IDH S. 665 K. 5 G. 13)

Türkiye'yi savaşa dahil etmek amacıyla Türkiye Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ile Britanya Başbakanı Winston Churchill arasında 30-31 Ocak 1943 tarihlerinde Adana yakınlarındaki Yenice tren istasyonunda görüşmeler yapılmış. Bu görüşmeyi iki ülkenin askeri yetkililerinin çeşitli konularda yaptıkları toplantılar izlemiştir. Bu görüşmelerin neticesinde Türkiye'ye İngiltere'nin gönderdiği yardım miktarı artırılmış buna başlı olarak da demiryolu ve yolların taşıma kapasitesinin artırılması kararlaştırılmıştır.

Ulukışla güney Anadolu'yu İç Anadolu'ya bağlayan önemli bir kavşak noktası olduğu için bu yolun nakliye kapasitesinin artması o dönemde yardımın güney limanlarından getirilmesi için önemlidir. 1 Mart 1943 tarihli görüşmede Mersin ve İskenderun Limanlarından getirilecek yardımların Ulukışla, Kayseri ve Niğde'de depolanması kararlaştırılmış. Bunun yanında Mersin'i Ulukışla'ya bağlayan yolun 1080 tonluk yük nakliyesi için hazır olduğuna ve 1 Haziran tarihi itibarıyla Ulukışla'ya kamyon seferlerinin başlamıştır. Ulukışla-Ereğli-Karaman-Konya-Afyon yolu yine bu yardımlar kapsamında tamir edilmiş.(ATADE IDH S. 2, K.11 G. 11) Ayrıca İngiltere Ulukışla'ya 200 yataklı bir hastane açılmasını önermiş bunun için Ulukışla'nın 6 kilometre doğusunda olan bir baraka kullanılmıştır.(ATASE IDH S. 4, K. 4, G. 4) Fakat 1943 yılından sonra savaşın saflarının ve sonucunun belirmesiyle İngiltere'nin bölgeye olan ilgisi azalmıştır.

ULUKIŞLA'NIN SAVAŞLARDAKİ ROLÜ HAKKINDA BİR DEĞERLENDİRME

Sonuç

Tarihi Hititlere kadar dayanan Ulukışla, Anadolu'da çoğu yer de olduğu gibi Anadolu Selçuklulardan Osmanlılara çeşitli medeniyetler görmüştür. Osmanlılar döneminde Osmanlı Devleti'nin doğuya açılan kapısı konumundaki yol güzergahı üzerinde olduğu için seferlerde kullanılmıştır. Birinci Dünya Savaşı'nda işgale uğramamış fakat çevresini işgal eden Fransızlara karşı Ulukışlalılar teşkilatlanmışlar ve işgal güçlerine karşı koymuşlardır. Milli mücadeleye de destek veren bölgenin İkinci Dünya Savaşı'na Akdeniz'i İç Anadolu'ya bağlaması nedeniyle stratejik öneme sahip olmuştur.

Kaynaklar

ATASE Arşivi

ATASE, IDH S. 638 K. 2 G. 21.

ATASE, IDH S. 628 K. 2. G. 14.

ATASE, IDH 645 K. 2 G. 20.

ATASE, IDH S. 657 K. 2 G. 121.

ATASE, IDH S. 659 K. 5. G. 14.

ATASE, IDH S. 663 K. 5 G. 11.

ATASE, IDH S. 665 K. 5 G. 13.

ATADE, IDH S. 2, K.11 G. 11.

ATASE, IDH S. 4, K. 4, G. 4.

Başbakanlık Arşivi

BOA, DH.MKT. 1217/65; 2598/123.

BOA, DH.MUI. 89/44.

BOA, DH.ID. 50/68; 57/9.

BOA, DH.İD. 50-2/65.

BOA, DH.İD. 142/8.

BCA, 30..18.1.2.. 29.50..9.

BCA, 30..18.1.1..26.66..16.

BCA, 30..18.1.2.. 29.50..8.

Tetkik Eserler

ARIKOĞLU, D., Hâtıralarım (1961) Tan Gazetesi ve Matbaası, İSTANBUL.

BAYKAL, B. S., Heyet-i Temsiliye Kararları (1974) TTK Yayınları., ANKARA.

BIYIKLIOĞLU, T., Türk İstiklal Harbi I(1962), Genelkurmay Başkanlığı Yayınları, ANKARA.

DARKOT, B., Türkiye Beşeri ve İktisadi Coğrafyası, (1972): İstanbul

GABRIEL, A, Niğde Tarihi, (1962): Bengi Matbaası, ANKARA.

GEDİK, İ., “Ulukışla Müdafaa-i Milliye Cemiyeti ve Faaliyetleri 1919-1920”, Niğde, Aksaray ve Nevşehir Tarihi üzerine (2008) İstanbul, Kitabevi, İSTANBUL.

GÜREL, Z., Kurtuluş Savaşı’nda Demiryolculuk (1989) TTK Yayınları, ANKARA.

HALAÇOĞLU, Y., Osmanlı İmparatorluğu’nda Menzil Teskilatı ve Yol Sistemi, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi (1982), İSTANBUL.

KAYA, M., “XX. Yüzyıl Başlarında Niğde Sancağı'nın Nüfusuna Dair”, (2006), Türkiyat Araştırmaları Dergisi, KONYA.

Milli Savunma Bakanlığı, Şehitlerimiz (1998), MSB Yayınları, ANKARA.

Türk İstiklal Harbi İdari Faaliyetleri (1975), Genelkurmay Başkanlığı Yayınları, ANKARA.

Üniversitesi Yayınları, İSTANBUL.

YILDIRIM, İ., Cumhuriyet Dönemi Demiryolları (2001), Atatürk Araştırma Merkezi, 2001, ANKARA.

USBĐ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi
IJSS International Journal of Social Sciences
ISSN 2548-0685   www.sobider.net

İBRAHİM HAKKI ERZURUMİ'NİN TABİRNAMEĞİ

* Abdullah Demir

Özet

Rüya tabiri tasavvufta müridin seyr u süluk denilen manevi eğitiminde ayrı bir öneme sahiptir. Müridin manevi durumu gördüğü rüyalara bakılarak müşidi tarafından tespit edilir ve müridin ne yapması gerektiği belirlenir. Bu amaçla müridin gördüğü rüyalar müşid tarafından tabir edilir. Bu makalede İbrahim Hakkı Erzurumi'nin rüya tabir yöntemi incelenecektir.

Anahtar kelimeler: Tasavvuf, İbrahim Hakkı Erzurumi, rüya, düş, rüya tabiri, rüya yorumu, düş yorma.

Abstract

Dream interpretation has a separate prescription in spiritual education. The person is identified by looking at the spiritual condition of the dream and what needs to be done. For this purpose, the dreams seen by "mrid" are described by "murshid". In this article, the dream expression method of İbrahim Hakkı Erzurumi will be examined.

Key words: Sufism, İbrahim Hakkı Erzurumi, dream, dream interpretation.

Rüyanın Tanımı ve Mahiyeti

Arapça bir kelime olan rüya'nın Türkçe'deki karşılığı düştür. Eski Türkçe'de ise tüş denilmekteydi.¹ Uykuda alem-i misale ya da gayb alemine açılan insan o alemlerden bir kısım

---

*Prof.Dr., abduhahdemir2755@gmail.com.

¹ Şükrü Baştürk, "Tüş Tabirnamesi", Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Bursa 2008, s. 17.

manzaralara şahit olur. Bu manzaralara rüya denilmektedir. Rüya şuuraltı, Şeytani ya da Rahmani rüya kısımlarına ayrılmaktadır.

Peygamberlerin rüyaları İslam hukuku açısından sağlam delil kabul edilir. Salih kimselerin gördüğü sadık rüyalar ise bağlayıcı olmasa da en azından kendileri açısından bir yol gösterici olmaktadır.² Görülen rüya ayetlere, hadislere ve dinin emirlere aykırı değilse rüyayı gören ve rüyayı görene itimad edenler bu rüya ile amel edebilirler.

Kur'an'da Hz. İbrahim ve Hz. Yusuf gibi bazı peygamberlerin gördükleri rüyaları anlatan ayetler yer almaktadır. Hz. İbrahim'e rüyasında oğlunu kurban etmesi emredilmiş, bu emri yerine getirecekken gökten bir koç indirilerek onu kurban etmesi emredilmiştir. Yine Hz. Yusuf rüyasında on bir yıldız ile güneş ve ayın kendisine secde ettiğini görmüş, babası rüyasını kardeşlerine anlatmamasını söylemiştir. Daha sonra Yusuf aleyhisselam kardeşleri tarafından kuyuya atılmış, kuyudan çıkarılıp köle olarak satılmış, vezirin hanımı kendisine meylettiremeyince onu zindana attırması ve sonunda zindandan kurtulup vezir olmuş, kardeşleri ile baba ve annesi kendisine secde etmişlerdir. Böylece Yusuf aleyhisselamın yıllar önce gördüğü rüyanın tabiri bu şekilde çıkmıştır.

Yusuf aleyhisselama rüya tabir etme ilmi de öğretilmişti: "Böylece Yusuf'u oraya yerleştirdik ki ona rüya tabirlerini öğretelim."³ Hz. Peygamber aleyhisselatü vesselam da rüyalara çok önem verir, ashabından rüya görenlere rüyalarını anlattırırdı. Sabahları ashabına "Sizden bu gece rüya gören var mı?" diye sorar ve rüyalarını yorumlardı.⁴

Rüyanın önemini ve değerini ifade eden çok sayıda hadis de bulunmaktadır:

1. Ebu Hüreyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Zaman yaklaşıncı, mü'minin rüyası, neredeyse yalan söylemeyecek. Esasen mü'minin rüyası, peygamberliğin kırk altı cüzünden bir cüzdür." Buharî'nin rivayetinde şu ziyade var: "Peygamberlikten cüz olan şey yalan olamaz." [Buharî, Ta'bir 26; Müslim, Rüya 8, (2263); Tirmizî, Rüya 1, (2271); Ebu Dâvud, Edeb 96, (5019).]

2. Ebu Katâde (radıyallahu anh)'nin anlattığına göre: Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın şöyle söylediğini işitmiştir: "Rüya Allah'tandır. Hulm (sıkıntılı rüya) şeytandandır. Öyle ise, sizden biri, hoşuna gitmeyen kötü bir rüya (hulm) göreceğ olursa sol tarafına tükürsün ve ondan Allah'a istiâze etsin (sığınsın). (Böyle yaparsa şeytan) kendisine asla zarar edemeyecektir." [Buharî, Tıbb 39, Bed'ü'l-Halk 11, Ta'bir 3, 4, 10,14, 46; Müslim, Rüya 5, (2262); Muvatta 1, (2, 957); Tirmizî, Rüya 4, (2288); Ebu Dâvud, Edeb 96, (5021).]

² Ekrem Buğra Ekinci, İslam Hukuku, İstanbul 2006, s. 150.

³ Yusuf, 21.

⁴ Ebu Davud, Edeb 88.

İBRAHİM HAKKI ERZURUMİ'NİN TABİRNAMESESİ

3. Buhârî'nin bir rivayetinde Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) şöyle buyurur: "Beni rüyada gören, gerçekten beni görmüştür, çünkü şeytan benim suretime giremez." [Buhârî, Tabir 2, 10; Müslim, Rüya 10; (2266); Muvatta, Rüya 1, (2, 956).]
4. Ebu Rezîn el-Ukeylî Lakîl İbnu Amir İbnu Sabire (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Mü'minin rüyası, nübüvvetin kırk cüzünden bir cüzdür. Bu rüya, anlatılmadığı müddetçe bir kuşun ayağında (takılı vaziyette) durur. Anlatılacak olursa hemen düşer." [Tirmizî, Rü'ya 6, (2279, 2280); Ebu Dâvud, Edeb 96, (5020).]
5. (961)- Ebu Saîd (radıyallahu anh) anlatıyor: "Mü'minin rüyası, nübüvvetin kırk altı cüzünden bir cüzdür." [Buhârî, Ta'bir 4, Muvaatta 1, (2, 956).]
6. Tirmizî'de Ebu Saîd'den şu rivayet kaydedilmiştir: "En sâdık rüya seher vakitlerinde görülen rüyadır." [Tirmizî, Rü'ya 3, (2275).]
7. Hz. Ebu Hüreyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) şöyle demişti: "Benden sonra, peygamberlikten sâdece mübeşşirat (müjdeciler, rüyalar) kalacaktır!" [Buhârî, Tabir, 5; Muvatta, Rüya 3, (2, 957); Ebu Davud, Edeb 96,(5017)].

Tasavvufta Rüya Yorumu

Tasavvufta rüya tabiri, misal alemler denilen nurani alemlere ait ilimlerden sayılmaktadır. Hz. Yakup ve Hz. Yusuf (as) rüya tabir ilminin piri kabul edilmektedir.⁵ Rüyalar insanın iç dünyasına ışık tuttuğu için tasavvufta manevi eğitimde (seyr ü süluk) rüya tabirine ayrı bir önem verilmiştir.

Kelabazi (ö. 380/990) et-Taaruf isimli eserinde ve Kuşeyri (ö. 465/1072) er-Risale isimli eserinde rüya konusunu özel bir başlık altında incelemişlerdir. Bazı tarikatlarda rüya tabiri seyr ü süluk denilen manevi eğitim sürecinin önemli bir parçası kabul edilmiştir. Müridin gördüğü rüyalara bakılarak manevi eğitimi yönlendirilmiştir. Mürid iyi rüya görürse manevi derecesi yükselir, kötü rüya görürse bulunduğu manevi dereceden aşağı iner. Özellikle esma zikrini esas alan tarikatlarda rüya tabirine ayrı bir önem verilmiştir.

Halvetiyye'nin Mısriyye kolunun kurucusu olan Niyazi Mısri (ö. 1694) gördüğü rüyaların seyr ü süluk sürecindeki etkisi üzerinde durmuştur. Celveti şeyhi Aziz Mahmud Hüdayi (ö. 1628), şeyhi Üftade Hazretleri'ne (ö. 1580) intisabından sonraki üç yıllık seyr ü süluk dönemini anlattığı Vakıat adlı eserinde, rüyalarını ve bunların şeyhi tarafından tabirlerini anlatır.⁶

⁵ Osman Nuri Küçük, "Muhyiddin İbnü'l-Arabî'ye Göre Rüya ve Tabiri", *Marife, Kış 2014*, s. 32.

⁶ Küçük, s. 33.

Tasavvufi düşüncede nefis letafet kazandığı ölçüde levh-i mahfuza ait bilgileri sadık rüya yoluyla idrak edebilmektedir. Bu sebeple Kuşeyri sadık rüyayı kerametın bir çeşidi olarak görür.⁷

İbn Arabi'ye göre Allah Teala'nın rüya ile görevli er-Ruh isimli bir meleği vardır. Bu melek en yakın semanın (dünya seması) altındadır. İnsan uyuduğu zaman bu melek ile bağlantı kurar ve onun elindeki suretleri hayalinde idrak eder. Bu bilgiler böylece levh-i mahfuzdan semavata, oradan da insanın hayaline yansır. İnsan uyanıkken hisleri dış dünya ile meşgul olduğu için bu alemlerle irtibat kuramaz. Ancak tasavvuftaki manevi eğitimle nefsinin arındırılan insan rüya dışında da er-Ruh denilen rüya meleği ile bağlantı kurabilir. İnsan seyr ü süluk uygulamaları ile iç idraklerini güçlendirirse, zahiri hisleri er-Ruh denilen rüya meleğinin elindeki suretleri görmesine perde olmaz.⁸

Tasavvufi gelenekte rüya yerinde daha çok vakıa ve vak'a kelimeleri kullanılmaktadır. Rüyanın vakıa ya da vak'a olarak isimlendirilmesi, tasavvufta rüyanın bir hayal değil gerçek gibi düşünüldüğünü göstermektedir.

Rüyanın tasavvuftaki önemi sebebi ile tabirname denilen rüya tabiri eserleri kaleme alınmıştır. Bu eserlere tabirname yanında tabirat-ı vâkıât, tabirat-ı rüya, rüyaname, vâkıânâme, seyirname, güzarişname gibi isimler de verilir. Bunların dışında rüya veya tabirname isimleri kullanılmadan, başka isimdeki eserler içerisinde yazılmış olan tabirnameler de vardır. Asiye Hatun'un *Rüya* Mektupları, Üsküdarlı Muhammed Nasuhi'nin Müraselat'ı, Muhammed Tefvik Bosnevi'nin ve Kuşadalı İbrahim Halveti'nin Mektubat'ı bu eserlerden bazılarıdır.⁹

Rüya Tabirinde Kullanılan Adab ve Usul

Tasavvuf geleneğinde rüya tabiri sırasında uygulanan bir dizi adab bulunmaktadır.

1. Mürid rüya ve vakıada gördüklerini şeyhinden saklamamalıdır. Rüyada müridin şuuraltına ait duygular birbirine karışabilir. Mürid şuuraltı rüyası ile sahih rüyayı ayırt edemeyebilir. Bu sebeple rüyasını şeyhine arz etmeli ve şeyhin tabirine göre hayatını yönlendirmelidir.¹⁰

2. Mürid rüyasına yapılan yoruma göre kendisine çekidüzen vermelidir.

3. Rüyanın tabir edilebilmesi için Rahmani mi, şeytani mi olduğu tespit edilmelidir.

4. Tekrar tekrar görülen rüya sahihtir.

---

⁷ Küçük, s. 35.

⁸ Küçük, s. 36.

⁹ Mustafa Tatçı, Yusuf Turan Günaydın, "Türk İslam Edebiyatında Tasavvufi Rüya Tabirnameleri", Keşkül Dergisi, Sayı 11, Kış 2007, s. 22-23.

¹⁰ Sühreverdî, *Avârifü'l-maârif*, çev.: H. Kamil Yılmaz, İrfan Gündüz, İstanbul, 1993, s. 517.

İBRAHİM HAKKI ERZURUMİ'NİN TABİRNAMESİ

5. Tarikatta olmayanların rüyaları afakidir.
6. Rüyasını tabir etmesi için şeyhe ısrar edilmemelidir. Şeyh tabir etse de etmese de rıza gösterilmelidir.
7. Hak da olsa şeyhinden başkasının sözünü dinlememelidir.
8. Seher vakti görülen rüyalar sahihtir.
9. Kötü rüyalardan Allah'a sığınılmalıdır.
10. Rüyalar kötü yorumlanmamalıdır. Çünkü rüya nasıl yorumlanırsa öyle çıkar.
11. Müridin görmediği rüyayı gördüm diye anlatması çirkin bir davranıştır.¹¹
12. Mürşid, rüyâyı ilham yoluyla ve müridin manevi seviyesine göre yorumlar. Bazı mürşidler kötü rüyâları bile iyiye yorarlar, Allah Teâlâ da rüyâyı yapılan yorum üzerine zuhur ettirir.¹²
13. Rüya ehliyetsiz kişilere anlatılmamalı ve tabir ettirilmemelidir. Anlatılmamış rüya açılmamış mektup gibidir, gerçekleşmeyebilir. Günümüzde rüya tabiri ile ilgilenen psikanaliz, geştalt, psikodinamik gibi bilim dalları ortaya çıkmıştır.
14. Rüya, mevsime, mekâna, şahıslara, görene ve görülene göre değişik şekillerde yorumlanır.

Nefsin Yedi Derecesine Göre Rüya Tabiri

Tasavvufi rüya yorumu nefsin yedi derecesine göre yapılır. Her nefis derecesinde görülen rüyalar farklıdır. Rüyada görülen şey kişinin nefis derecesine göre farklı anlamlara gelir. Sözelimi nefis-i emmarede bulunan kişinin yılan görmesi, nefsanî arzularının kendisini sardığı anlamına gelir. Buna karşılık diğer nefis derecesinde olan kişinin rüyasında yılan görmesi zalim hükümdar ya da başka bir anlama gelebilir.¹³

Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri

Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri 2 Muharrem 1115'te (18 Mayıs 1703) Erzurum'un Hasankale ilçesinde doğdu. Babası Derviş Osman Efendi, annesi, Hasankale'nin ileri gelenlerinden Dede Mahmud'un kızı Şerîfe Hanîfe Hanım'dır. 1119'da (1707) Erzurum'a yerleşen babası Osman Efendi burada yörenin ileri gelen ilim ve tasavvuf erbabıyla tanışmış ve 1122'de (1710) hac niyetiyle yola çıkmışken Siirt'e yaklaşık 7 km. uzaklıkta bulunan Tillo'ya

---

¹¹ Tatçı/Günaydın, s. 26-27.

¹² Bülent Akot, "Tasavvufi Terbiyede Rüyânın Değeri", Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2011/1, c. 10, sayı: 19, s. 110 vd.

¹³ Akot, s. 105 vd.

(bugünkü Aydınlı) uğramış, yörenin tanınmış müridlerinden İsmâil Fakîrullah'a intisap etmişti. Babasının isteği üzerine dokuz yaşında iken amcası Ali tarafından Tillo'ya götürülen İbrâhim Hakkı, şeyhi İsmâil Fakîrullah'ı da orada görmüştür. Bundan sonra İsmâil Fakîrullah'ın babası için yaptırdığı, günümüze kadar ayakta kalan (İbrahimhakkıoğlu, s. 42) hücrede yaşamaya başlamıştır. İsmâil Fakîrullah'ın ilim ve irfanından istifade etmesi yanında İbrâhim Hakkı'nın ilk tasavvuf zevkini babasından aldığı anlaşılmaktadır. On yedi yaşında iken babasını kaybeden (Receb 1132 / Mayıs 1720) İbrâhim Hakkı, aynı yıl Erzurum'a dönerek büyük amcası Molla Muhammed'in evine yerleşti. Burada, özellikle Arapça ve Farsça konusunda kendisinden faydalandığı söylenen Erzurum müftüsü şair Hâzık Mehmed Efendi gibi alimlerden ders okumuştur. İbrahim Hakkı Hazretleri'nin bu ikinci tahsil dönemi sekiz yıl kadar devam etmiştir. Kısa bir süre sonra şeyhinin büyük oğlu Hamza Ganiyyullah'ın ölümü üzerine yalnızlığı daha da artan İbrâhim Hakkı 19 Cemâziyelâhir 1194 (22 Haziran 1780) tarihinde vefat etmiştir.¹⁴

İbrahim Hakkı Erzurumi Tabirnamesi

İbrahim Hakkı Erzurumi tabirnamesine rüyanın mahiyetini anlatarak başlamaktadır. Buna göre her çeşit hayvanın karakter özellikleri insanda bulunmaktadır. Bu karakterler ve ait olduğu hayvanlar şunlardır:

Kibir: Kaplan

Saldırganlık: Aslan

Hased: Kurt

Öfke: Köpek

Hile: Tilki

Gaflet: Tavşan

Ferc şehveti: Eşek

Arkadan yaklaşmak: Domuz

Mide şehveti: Koyun

Çok yemek: İnek

Tama': Karınca

Cimrilik: Fare

---

¹⁴ Mustafa Çağrırcı, "İbrahim Hakkı Erzurumi", DİA, c. 21, s. 306 vd.

İBRAHİM HAKKI ERZURUMİ'NİN TABİRNAMEŚİ

Kin: Beyaz deve

Vecd: Kırmızı deve

Düşmanlık: Yılan

Eziyet: Akrep

Vesvese: Sarı arı

Diğer hayvanların da buna benzer bir huy ve karaktere işaret eden anlamı vardır. İnsanda bu huy ve karakterlerden hangisi baskın hale gelirse rüyasında o hayvanı görür. Yine insan kendisindeki bu kötü huyu yenerse, o huyun ilgili olduğu hayvana binmiş olarak rüyasında görür. Mesela, ferç şehvetini yenen kimse kendisini rüyada eşeğe binmiş olarak görür. Ve yine ferç şehvetine mağlup olan kimse kendisini rüyada eşeğin altında görür. Diğer hayvanlar ve varlıkları da bunlara kıyas edebiliriz. Ahlakını düzelten bir insan rüya aleminde her şeyi olduğu gibi görür. Ahlakını düzeltmemiş olan insan ise rüyada her şeyi sembollerle görür. Rüyanın anlamını çözebilmek için bu sembolleri tabir etmek, rüyayı yormak gerekir.

Beşinci Nevi: İnsanın kalbinde bulunan kötü ahlakın hayvan suretlerine benzediğini, vakta ve rüyaların tabirlerini harf sırasına göre bildirir.

Ey aziz! Marifet sahipleri demişlerdir ki, alemde yaratılan her çeşit hayvanın şekil ve suretlerinin nümune ve benzerleri insanda vardır. Onlar hayvani ve kötü ahlaklardır. Mesela, kibir kaplına benzer. Saldırganlık ve yenmek aslana, hased kurda benzer. Nitekim Hazreti Yakup aleyhisselam kendi evladının, Hazreti Yusuf aleyhisselama olan hasedlerinden ayrılık vakasından önce rüyasında yedi kurt suretinde Yusuf aleyhisselamın üzerine saldırdığını görmüştü. Onun için oğulları ona “Onu bizimle gönder” dediklerinde “Korkarım onu kurt yer” demesiyle mâni olmak istemişti. Gönülde gadabın sureti köpektir. Hilenin sureti tilkidir. Gafletin sureti tavşandır. Ferc şehvetinin sureti eşektir. Arkadan yaklaşma sureti domuzdur. Mide şehvetinin sureti koyundur. Çok yemek istediğinin sureti inehtir. Tama'ın sureti karıncadır. Bahilliğin sureti faredir. Kinin sureti beyaz devedir. Vecdin sureti kırmızı devedir. Düşmanlığın sureti yılan, eziyetin sureti akrep, vesvesenin sureti sarı arıdır. Diğer ahlakların suretleri diğer hayvan şekillerine benzer. Hatta kötü ahlaktan birine galip olan gönül rüyada kendini o surette olan hayvana da galip görür. Mesela ferç şehvetini yenen kimse, rüyasında eşeğe biner. Eğer mağlup ise kendini eşeğin altında bulur. Diğer ahlaklar da buna kıyas edilebilir. Çünkü insan büyük geçit ve mazhar-ı küllidir. O halde bütün hayvanların suretleri ve kainatın şekilleri onun dış ve içinde suret bulup teşekkül etmiş, gereğince meydana gelmiştir. Ahlakını düzelten bir gönül, ayna gibi saf olup her şeyi kendinde bulmuştur. Saf olmayan gönül

uyku halinde, rüya ile geçmiş ve gelecekte olmuş ve olacak işlerden haber almıştır. Ama ya misal ile yahut tabir ile bilmiştir. Derin olan rüya bu manzume ile açıklanmıştır.

Nazm:

*Çün buhar-ı gıda dimağa gelir
Evvel havas buruna hail olur
Ruh-ı hayvani ol zaman ne eder
Zahir-i cismi kor duna gider
Pes havas-ı burun muattal olur
Halet-i nevmi cism onunla bulur
Çün dimağın havası kalbe iner
Kalp o dem enderun-ı ruha döner
Kalbe ilham olur işaretler
Asıldan kalp alır beşaretler
Bi-vasait bulursa nafiadır
Aynı vaki olur ki vaktadır
Kalp eğer vasıtayla olsa habir
Gördüğü düştür olunur tabir
Pe gelir kalbe gördüğü rüya
Ya işaret veya beşaret ona
Arabi ismin evveli alınır
Ne ise o huruf ile bilinir
Elif ululuğa işaret olur
Rif'at-ı kadrine beşaret olur
Ba ise cism ü cana rahattır
Ta ise ol husul-ı hacettir
Sa ise düşman üzre nusrettir
Cim ise fırsat u ganimettir
Ha ise izzet ü saadettir
Hi ise her murada vuslattır
Dal ise zahmet ü meşakkattir
Zal ise mal ü mülk ü devlettir
Ra dahi devlete delalet eder
Za metin itikada kalbi yederr
Sin emin olmaya alamettir*

İBRAHİM HAKKI ERZURUMİ'NİN TABİRNAMEŚİ

*Şın ise fîiline nedamettir
Sad kam almağa beşarettir
Dad mal bulmağa işarettir
Tı ise düşmanı helak olacak
Zı ise kalbi hazin ile dolacak
Ayn ise dilde bula teşvişi
Gayn ise zulm-ı nefis olur işi
Fa ise rütbesi olur ali
Kaf ise bula devlet ve malı
Kaf ise gaibi gelir hurrem
Lam ise ol emin olur hoş dem
Mim olursa muradını alacak
Nun ise hatırı melül olacak
Vav ise işleri olur asan
Ha ise hüzn ile olur giryan
Ya ise taate muvaffak olur
Hep bu tabirler muhakkak olur.*

Nazmın Sadeleştirilmiş Hali:

Gıdanın buhar kısmı dimağa ulaştığında ince buruna bir hassa engel olur.

O zaman ruh-ı hayvani bedenın dışını bırakıp içine kalbe yönelir.

Burnun hassaları işe yaramaz hale gelir ve beden bir uyku uyuşukluğu hisseder.

Dimağın hassaları kalbe indiğinde kalp, o an ruhun en duygulu haline döner.

Kalbe bazı işaretler ilham olunur ve kalp asıldan bunları gerçeğiyle görür.

Aracı olmadan bunlar hissedilirse faydalıdır ve bu rüya aynıyla çıkar, uygulanır.

Eğer kalp o işaretleri vasıta yardımıyla alır ve hissederse o zaman bu görülenler bir rüyadır ve yorum gerektirir.

Kalbın gördüğü bu rüya, ona ya bir işaret ya bir müjde olarak gelir.

Rüyada görülen şeyin isminin Arapça yazılışının ilk harfi alınır ve rüyanın ne olduğu bu harfler ile ortaya çıkar.

İsmın başı elif ise ululuğa işarettir. Bu rüya sahibinin değerinin artacağına işarettir.

Ba harfi ise beden ve cana rahatlığıdır. Ra ise hacetlerin husulüne işaret eder.

Sa ise düşmanına karşı üstün gelmektir. Cim ise fırsat ve ganimete delildir.

Ha ise yücelik ve kutluluktur. Hı ise her emele ulaşmaktır.
Dal ise zahmet ve güçlüktür. Zel ise mülk, mal ve ululuktur.
Rı harfi de iyi talihe delildir. Zı kalbi sağlam itikada götürür.
Sin emniyet alametidir. Şın ise işlediğine pişman olmaktır.
Sad kam almayı müjdeler. Dad mal bulmaya işarettir.
Tı ise düşmanı helak olur. Zı ise kalbi üzülecek demektir.
Aydın ise gönlünde karışıklık ortaya çıkar. Gayın ise işi nefesine zulümdür.
Fe ise rütbesi artar. Kaf ise şansı açılır ve zengin olur.
Kef ise hiç yoktan sevinçle karşılaşır. Lam ise emniyet demektir.
Mim olursa muradına erer. Nun ise hatırı yıkılacaktır.
Vav ise işleri kolaylaştırır. He ise üzüntü ve gözyaşdır.
Ya ise taate muvaffak olur. İşte bu tabirler mutlaka çıkar.¹⁵

Sonuç

İbrahim Hakkı tabirnamesi, diğer mutasavvıfların nefis mertebelerine göre rüyayı tabir etmelerinden farklıdır. Çünkü bu tabirnamede nefis mertebelerinden bahsedilmeden doğrudan rüyada görülen hayvanların hangi anlama yorulması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Yine bu tabirnamede rüyada görülen şeyin isminin ilk harfinin hangi anlama yorulması gerektiği açıklanmaktadır.

Kaynakça

Akot, Bülent “Tasavvufi Terbiyede Rüyânın Değeri”, Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2011/1, c. 10, sayı: 19, s. 110 vd.

Baştürk, Şükrü “Tüş Tabirnamesi”, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Bursa 2008, s. 17.

Buharî, Ta'bir 26.

Çağrı, Mustafa “İbrahim Hakkı Erzurumi”, DİA, c. 21, s. 306 vd.

Ebu Davud, Edeb 88.

Ekinci, Ekrem Buğra İslam Hukuku, İstanbul 2006.

---

¹⁵ Erzurumlu İbrahim Hakkı, Marifetname, Tercüme: Faruk Meyan, Bedir Yayınevi, İstanbul 1999, s. 412 vd.

İBRAHİM HAKKI ERZURUMİ'NİN TABİRNAMEŚİ

İbrahim Hakkı, Erzurumlu Marifetname, Tercüme: Faruk Meyan, Bedir Yayınevi, İstanbul 1999.

Küçük, Osman Nuri “Muhyiddîn İbnü'l-Arabî'ye Göre Rüya ve Tabiri”, *Marife, Kış 2014*, s. 32.

Muvatta 1, (2, 957)

Müslim, Rüya 8.

Sühreverdî, *Avârifü'l-maârif*, çev.: H. Kamil Yılmaz, İrfan Gündüz, İstanbul, 1993.

Tatçı, Mustafa Yusuf Turan Günaydın, “Türk İslam Edebiyatında Tasavvufi Rüya

Tabirnameleri”, *Keşkül Dergisi*, Sayı 11, Kış 2007, s. 22-23.

Tirmizî, Rüya 1.

HIRSIZLIK SUÇUNUN BENZER SUÇLARLA MUKAYESESİ¹

Müslüm Aras

Özet

Hırsızlık suçu malvarlığına karşı işlenen suçlar arasında yer almakta ve diğer malvarlığına karşı işlenen suçlarla bazı benzerlikler ve farklılıklar taşımaktadır.² Çalışmamızdaki bu başlık altında hırsızlık suçunun, yağma, mala zarar verme, güveni kötüye kullanma, dolandırıcılık, karşılıksız yararlanma ve kaybolmuş veya hata sonucu ele geçmiş eşya üzerinde tasarruf suçları ile olan benzerlikleri ve farklılıkları değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hırsızlık, yağma, dolandırıcılık, mala zarar verme

Abstract

Theft is an offense against criminal property. There are some similarities and differences between crime committed against robbery and other property. These similarities and differences have been examined in our study.

Keywords: Theft, plunder, fraud, damage to property

A.YAĞMA SUÇU VE HIRSIZLIK

Hırsızlık suçuyla en yakın benzerlik gösteren suçlardan olan yağma suçu, Türk Ceza Kanununda, hırsızlık suçunun düzenlendiği ve kişilere karşı suçların yer aldığı malvarlığına karşı suçlar başlığını taşıyan onuncu bölümde 148. Maddede üç fıkra olarak yer almaktadır. Buradaki halinde;

“1) Bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden ya da malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından bahisle tehdit ederek veya cebir kullanarak, bir malı teslim veya malın

---

¹ Bu makale yazarın “Osmanlı’dan Günümüze Hırsızlık” isimli Yüksek Lisans Tezi’nden üretilmiştir.

² Mahmut Koca, Malvarlığına Karşı Suçlar, Kazancı Hukuk Dergisi, S. 5, 2005, s. 69 vd.

alınmasına karşı koymamaya mecbur kılan kişi, altı yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

2)Cebir veya tehdit kullanılarak mağdurun, kendisini veya başkasını borç altına sokabilecek bir senedi veya var olan bir senedin hükümsüz kaldığını açıklayan bir vesikayı vermeye, böyle bir senedin alınmasına karşı koymamaya, ilerde böyle bir senet haline getirilebilecek bir kağıdı imzalamaya veya var olan bir senedi imha etmeye veya imhasına karşı koymamaya mecbur edilmesi halinde de aynı ceza verilir.

3)Mağdurun, herhangi bir vasıta ile kendisini bilmeyecek ve savunamayacak hale getirilmesi de, yağma suçunda cebir sayılır.” Denilerek yağma suçunun temel şekli madde metninde tanımlanmış ve suçun niteliği itibarıyla hırsızlıktan daha ağır yaptırımlar öngörülmüştür.

Hırsızlık suçunda olduğu gibi, yağma suçunda da taşınır malın alınmasında zilyedin rızasının olmaması gerekir. Ancak hırsızlık suçundan farklı olarak, yağma suçu mağdurun rızasının cebir veya tehdit kullanılarak ortadan kaldırılması halinde oluşacaktır. Cebir kullanılarak işlenen yağmada cebrin, neticesi sebebiyle ağırlaşmış kasten yaralama boyutuna ulaşmaması gerekir.³

Mal alındıktan yani hırsızlık suçu tamamlandıktan sonra, malını geri almak isteyen kişiye karşı cebir veya tehdide baş vurulması durumunda artık yağma suçundan söz edilemez. Hırsızlık suçuna konu olan malın geri alınmasını önlemek amacıyla yönelik olarak kullanılan cebir veya tehdit ayrı suçları oluşturur. Bu durumda, gereken gerçek içtima hükümlerinin uygulanmasıdır.⁴ Ayrıca yağma suçunda hırsızlık suçunda olduğu gibi sadece mal mülkiyetini ve zilyetliğini değil kişinin hürriyetinin de korunması amaçlanmaktadır. Bu anlamda hırsızlık suçu ve yağma suçunda korunan hukuksal değerlerin farklı olduğu görülmektedir.⁵

Yağma suçunun nitelikli halleri ise Yeni Türk Ceza Kanunu'nun(YTCK) 149.maddesinde iki fıkra olarak düzenlenmiş ve burada suçun silahla, kişinin kendisini tanınmayacak bir hale koyması, birden fazla kişiyle, gece vakti işlenmesi gibi halleri de içine alan sekiz bentte fail hakkında on yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunacağı ön görülmüştür.

---

³ TCK Md.148 Gerekçesi

⁴ TCK Md.148 Gerekçesi

⁵ Mustafa Emrah Şeyhanlıoğlu, “Hırsızlık Suçu”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010, s. 140; Mahmut Koca, Yağma Cürmünün Kimi Suçlardan Ayrımı, Prof. Dr. Ömer Teoman’a 55. Yaş Günü Armağanı, Cilt:2, İstanbul, 2002. s. 1483.

HIRSIZLIK SUÇUNUN BENZER SUÇLARLA MUKAYESESİ

Günümüzde zaman zaman kapkaç niteliğindeki eylemler ile yağma suçları birbirine karışmaktadır. Olayların çoğunda bu iki suç geçitli bir nitelik arz etmektedir. Kapkaç çoğu zaman bir kimsenin üstünde veya elinde taşıdığı eşyanın fail tarafından, kişinin vücuduna herhangi bir dokunma olmaksızın alınıp, olay yerinden uzaklaşması şeklinde gerçekleşmektedir. Bu şekildeki eylem, hırsızlık suçunu oluşturacaktır. Eğer mağdur çantayı bırakmayıp failde çantayı çekiştirir ve zorlama sonucu çantanın kulpu koptuktan fail çantayı alıp kaçarsa yağma suçuna dönüşecektir.⁶

B. MALA ZARAR VERME SUÇU VE HIRSIZLIK

Mala zarar verme suçu YTCK'ın 151.maddesinin birinci fıkrasında *“Başkasının taşınır veya taşınmaz malını kısmen veya tamamen yıkan, tahrip eden, bozan, kullanılamaz hale getiren veya kirleten kişi, mağdurun şikayeti üzerine dört aydan üç yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.”* Şeklinde tanımlanmıştır. İkinci fıkrada ise suçun haklı bir neden olmaksızın sahipli bir hayvanın öldürülmesi, işe yaramaz hale getirilmesi veya değerinin azaltılması halinde işlenmesi durumunda da birinci fıkra hükmünün uygulanacağı öngörülmüştür.

YTCK'nın 151 . maddesinde düzenlenen mala zarar verme suçunun basit halinin devamında 152. Maddede nitelikli hali 153. Maddede ise, ibadethanelere ve mezarlıklara zarar verme suçları düzenlenmiştir. Mala zarar verme suçunun basit ve nitelikli halleri 765 sayılı ETCK'nın 516-521.maddelerinde düzenleme altına alınmıştır. 521. Maddede düzenlenen nedensiz bir yere başkasına ait bir hayvanı öldürme veya işe yaramayacak hale getirme suçu YTCK'da ayrı bir suç olarak düzenlenmemiş 151.maddenin ikinci fıkrasında hüküm altına alınmıştır.

Mala zarar verme suçuyla hırsızlık suçu arasında benzerlikten çok farklılıklar bulunmaktadır. Mala zarar verme suçunda, bir kimsenin rızasıyla faile verdiği mallarına zarar verilmesi durumunda da suç oluşacaktır. Oysaki hırsızlık suçunda mal mağdurun rızası dışında elinden çıkmaktadır. Ayrıca suçun maddi unsuru yönünden farkları ise, mala zarar verme suçu seçimlik hareketli bir suç olmasıdır. YTCK 151. Madde metninde sayıldığı gibi fail suça konu olan mala, yıkma, tahrip etme, yok etme, bozma, kullanılamaz hale getirme, veya

⁶ Mustafa Artuç, **Malvarlığına Karşı suçlar**, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, s. 232.

kirletme suretiyle zarar vermektedir. Buradaki seçimlik hareketlerden kirletme, örneğin başkasına ait olan bir binanın duvarına yazı yazmak, afiş veya ilan yapıştırmak, resim yapmak suretiyle gerçekleştirilebilir.⁷

Mala zarar verme suçu, taşınır malvarlığına karşı işlenmesinin yanında, taşınmaz mallara karşı da işlenmektedir. Bu durum korunan hukuki yararın zilyetlik değil de, mülkiyet hakkı olması ve failin gayesinde faydalanmak niyeti olmayıp, mala zarar verme düşüncesiyle hareket etmesi yönlerinden hırsızlık suçlarından ayrılır.⁸ Ancak her ikisinin de malvarlığına yönelik haklara karşı işlenmesi sebebiyle aynı bölümde düzenlenmiştir.⁹

Maddenin ikinci fıkrasında, mala zarar verme suçunun konusunun hayvan olması durumuna ilişkin bir hüküm bulunmaktadır. Buna göre, başkasına ait olan bir hayvanın öldürülmesi veya işe yaramaz hale getirilmesi yahut değerinde azalmaya neden olunması durumunda birinci fıkra hükmü uygulanacaktır.¹⁰ Ayrıca hırsızlıktan farklı olarak mala zarar verme suçunun basit halinde soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun şikayetine bağlıdır.

C. GÜVENİ KÖTÜYE KULLANMA VE HIRSIZLIK

YTCK' nın 155.maddesinde güveni kötüye kullanma suçu iki fıkra halinde düzenlenmiş ve buna göre bir kişi *''1) başkasına ait olup da muhafaza etmek veya belirli bir şekilde kullanmak üzere zilyetliği kendisine devredilmiş olan mal üzerinde, kendisinin veya başkasının yararına olarak, zilyetliğin devri amacı dışında tasarrufta bulunan veya bu devir olgusunu inkar eden kişi, şikayet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.''*

2) Suçun, meslek ve sanat, ticaret veya hizmet ilişkisinin ya da, hangi nedenden doğmuş olursa olursa olsun, başkasının mallarını idare etmek yetkisinin gereği olarak tevdi ve teslim edilmiş eşya hakkında işlenmesi halinde, bir yıldan yedi yıla kadar hapis ve üçbin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.'' Bu yasadaki 155. Madde, 765 sayılı ETCK'nın 508. Ve 510.Maddelerini aynı hükümde düzenlemiştir.

⁷ TCK Md.151 Gereğesi

⁸ Şeyhanlıoğlu, s. 141.

⁹ Artuç, s. 314.

¹⁰ TCK Md.151 Gereğesi

HIRSIZLIK SUÇUNUN BENZER SUÇLARLA MUKAYESESİ

Anılan 155.maddeye göre, başkasına ait olup da muhafaza etmek veya belirli bir şekilde kullanmak için zilyetliği kendisine devredilmiş bulunan mal üzerinde kendisinin veya başkasının yararına olarak, zilyetliğin devri amacı dışında tasarrufta bulunan veya bu devri inkar eden kişi şikayet üzerine cezalandırılır.¹¹

İkinci fıkrada geçen başkasının mallarını idare etmek yetkisi de geniş bir kavramdır. Bu nedenle, yasa koyucuda bunu, hangi nedenden doğmuş olursa olsun, ibaresiyle açıklamayı gerekli görmüştür. Malları idare etmek, bir resmi görevle ilgili olabileceği gibi, özel bir ilişkiden de kaynaklanabilir. Bu duruma örnek olarak bir çiftlikte kahyalık yapan kişiye verilen idare görevi gösterilebilir.¹²

155.maddenin ikinci fıkrasında güveni kötüye kullanma suçunun nitelikli hali düzenlenmiştir. Buna göre güveni kötüye kullanma suçunun, meslek ve sanat, ticaret veya hizmet ilişkisinin ya da, hangi nedenden doğmuş olursa olsun, başkasının mallarını idare etmek yetkisinde bulunulmasının gereği tevdi ve teslim edilmiş eşya hakkında işlenmesi halinde, failin suçun temel şekline göre daha ağır ceza ile cezalandırılması gerekmektedir.¹³

Güveni kötüye kullanma suçunun maddi konusu, faile belirli bir şekilde kullanması veya muhafaza etmesi için zilyetliği devredilmiş bulunan maldır. Bu mal taşınır veya taşınmaz olabilir. Fail, suç konusu malın maliki değildir. Bu nedenle müşterek veya iştirak halinde mülkiyete konu olan mallarla ilgili olarak, müşterek veya iştirak halinde malik olanlar birbirlerine karşı güveni kötüye kullanma suçunu işleyemezler.¹⁴

Hırsızlık suçunda fail herkes olabilirken güveni kötüye kullanma suçunda malın zilyetliği kendisine devredilmiş kişi fail olabilir. Ve güveni kötüye kullanma suçunda fail başkasına ait bulunan bir malın zilyetliğine suç oluşturan davranışı gerçekleştirmeden önce sahiptir.

D. DOLANDIRICILIK SUÇU VE HIRSIZLIK

Dolandırıcılık suçu YTCK'nın 157.maddesinde “ *hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak kendisine veya başkasına bir yarar sağlayan*

¹¹ Artuç, s. 406.

¹² Erdener Yurtcan, *Yargıtay Kararlarının Işığında Malvarlığına Karşı Suçlar*, Beta Yayınları, İstanbul 2008, s. 105.

¹³ Yurtcan, s.105.

¹⁴ TCK md.155 Gerekçesi

kişiyeye bir yıldan beş yıla kadar hapis iki bin güne kadar adli para cezası verilir.’’ Şeklinde düzenlenmiştir.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere dolandırıcılık suçunda fail için özel bir koşul aranmamıştır. Suçun faili herkes olabilir bu açıdan hırsızlık suçu ile dolandırıcılık suçu arasında bir fark bulunmamaktadır. Hırsızlık suçunda söz konusu malvarlığı mağdurun taşınmaz malları iken, dolandırıcılık suçunda taşınır malların yanında taşınmaz mallarda suç konu olmaktadır. Ayrıca suçun işlenmesi sırasında fail hileli davranışlarla mağduru aldatmaktadır. Yapılan hileli davranışlarla mağdurun irade serbestisi etki altına alınıp özgür iradesi ihlal edilmektedir.¹⁵

Dolandırıcılık suçunda hile, icrai bir davranışla gerçekleştirilebileceği gibi; mağdurun içine düştüğü hatadan, bir konu hakkında yanlış bilgisi bulunmasından yararlanarak da, yani ihmali davranışla da gerçekleştirilebilir. Ancak, böyle bir durumda kişinin hataya düşen kişiyi bilgilendirmekle yükümlü olması gerekir.¹⁶

Dolandırıcılık suçunda mağdurun hileli davranışa maruz kalacak düzeyde iradesi olması gerekir yani mağdurun çok küçük bir çocuk ya da akıl hastası biri olması durumunda, maruz kaldığı suç sonrası dolandırıcılık suçu değil hırsızlık suçu oluşacaktır. Mağdurun algılama yeteneğinin zayıf olması durumunda ise hırsızlık suçu değil 158. Maddede öngörülen nitelikli dolandırıcılık suçu oluşacaktır.

Dolandırıcılık suçu, kasten işlenebilen bir suçtur. Buradaki kast, dolandırıcılık suçunun maddi unsurlarının tümünün fail tarafından bilinmesini ifade etmektedir. Yani, fail gerçekleştirdiği davranışların hile içerdiğini, başka birini aldatici nitelikte olduğunu bilmelidir.¹⁷

Hırsızlık suçu ile dolandırıcılık suçu arasında suçun failinin tespiti açısından da bazı farklılıklar ve kolaylıklar vardır. Hırsızlık suçunda mağdur çoğu zaman fail veya faillerle karşılaşmamaktadır. Örneğin evden yapılan hırsızlıklarda eğer ev sahipleri suçun gerçekleştiği esnada evde değilse, hırsızları tarif etmeleri ve eşkal vermeleri mümkün olmamaktadır. Eğer bahsedilen ev bir yazlık ya da yayla evi ise hırsızlığın gerçekleşme tarihinin bile belirlenmesi zorlaşmaktadır. Bu durum hırsızlık faillerinin belirlenmesinde ve yakalanmasında zorluklara

---

¹⁵ Zekeriya Yılmaz – İsmail Ergün, Yeni Türk Ceza Kanununda Dolandırıcılık Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2005, s. 6.

¹⁶ Yurtcan, s. 111.

¹⁷ TCK md.157/1 gerekçesi

HIRSIZLIK SUÇUNUN BENZER SUÇLARLA MUKAYESESİ

sebeptir. Dolandırıcılık suçunda ise fail ve mağdur çoğu zaman yüz yüze ilişki kurmakta ve suç işlenene kadar bazen saatlerce bazen günlerce birlikte olmaktadır.

Halk içinde define dolandırıcılığı olarak bilinen yada altın görünümlü saat, çakmak gibi eşyaların mağduru aldatarak değerinin çok üstünde satılması şeklinde gerçekleşen dolandırıcılık suçlarında mağdur fail veya faillerle uzun zaman birlikte olduğundan suçluların eşkalleri kolluk güçlerine açık bir şekilde verilebilmektedir. Böylece dolandırıcıların tespiti ve yakalanması kolaylaşmaktadır.

E. KARŞILIKSIZ YARARLANMA SUÇU VE HIRSIZLIK

Karşılıksız yararlanma suçu 5237 sayılı YTCK'nın 163.maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddenin birinci fıkrasında ‘‘ Otomatlar aracılığı ile sunulan ve bedeli ödendiği takdirde yararlanılabilen bir hizmetten ödeme yapmadan yararlanan kişi, iki aydan altı aya kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. ’’ Şeklinde tanımlanmış, ayrıca anılan maddenin ikinci fıkrasında, suçun telefon hatlarından veya elektromanyetik dalgalarla yapılan şifreli veya şifresiz yayınlardan sahibinin veya zilyedinin rızası olmadan yararlanan kişi tarafından işlenmesi halinde altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılacağı öngörülmüştür.

765 sayılı ETCK'nın ilk halinde karşılıksız yararlanma eylemi suç olarak düzenlenmemekteydi.1991 yılında çıkarılan 3756 sayılı yasayla karşılıksız yararlanma faslı adı altında 521/a ve 521/b Maddeleri eklenmiştir.

765 sayılı ETCK'nın 521/b maddesiyle, YTCK'nın 163.Maddesinin hükümleri benzer nitelikte olmasının yanında bir kısım farklılıklarda mevcuttur. 765 sayılı ETCK'nın 521. Maddesinde sadece, ‘‘bedel ödendiği takdirde hizmet elde edebilecek otomatik aletlerden ödeme yapmadan yararlanma’’ eylemi suç olarak düzenlenmişken, YTCK'da üç ayrı eylem suç haline getirilmiştir.¹⁸

Otomat insanların yapabileceği bazı şeyleri yapan elektrikli veya manyetik bir araç anlamındadır. Bazı otomatlar yiyecek, içecek gibi ihtiyaç malzemeleri sunarken bazıları oyun oynatma, telefonla konuşma yada müzik dinleme gibi hizmetler sunarlar.

---

¹⁸ Artuç, s. 640.

Madde metninden de anlaşılacağı gibi; otomatlar aracılığı ile sunulan ve bedeli ödendiği zaman yararlanılabilen bir hizmetten ödeme yapmadan yararlanmak, karşılıksız yararlanma suçunu oluşturmaktadır. Hırsızlık suçu oluşması için ortada taşınır bir mal bulunması gerekir. Otomatlar aracılığıyla satışa sunulan hizmetlerden, otomatın teknik işleyişine müdahale ederek otomatı devre dışı bırakmak suretiyle ve bedeli ödenmeksizin yararlanılması durumunda ortada taşınır bir mal olmadığından hırsızlık suçu oluşmamaktadır.

Kamuda yada özel kuruluşlarca kurulmuş bulunan telli ve telsiz telefon hatları ile bunların sistemlerinden veya elektromanyetik dalgalar yolu ile şifreli veya şifresiz yayın faaliyeti yapan televizyon yayınlarından, sahiplerinin yada zilyetlerinin rızası yokken yararlanılması durumunda da karşılıksız yararlanma suçu oluşur. Bu durumda bir mal olmadığı için hırsızlık suçundan söz edilemez.¹⁹

Ayrıca hırsızlık suçunda olduğu gibi karşılıksız yararlanma suçunda da suç herkes tarafından işlenebilir. Dolayısıyla suçun faili açısından aralarında fark bulunmamaktadır.

F. KAYBOLMUŞ VEYA HATA SONUCU ELE GEÇMİŞ EŞYA ÜZERİNDE TASARRUF SUÇU VE HIRSIZLIK

Kaybolmuş veya hata sonucu ele geçmiş eşya üzerinde tasarruf suçu 5237 sayılı YTCK'nın 160. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre *''Kaybedilmiş olması nedeniyle malikinin zilyetliğinden çıkmış olan ya da hata sonucu ele geçirilen eşya üzerinde, iade etmeksizin veya yetkili mercileri durumdan haberdar etmeksizin, malik gibi tasarrufta bulunan kişi, şikayet üzerine, bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.''*

YTCK'daki bu suç tipiyle kanun koyucu, kaybolması nedeniyle malikinin zilyetliğinden çıkmış ve kaybolma, ya da hata sonucu failin eline geçmiş olan bir malın hukuk kurallarına aykırı bir şekilde mal edinilmesini yasaklamıştır. Suçun faili herhangi bir gerçek kişi olabilir. Kaybedilmiş bir malı bulan veya hata sonucu ele geçirdiği bir malı sahibine iade etmeyen ayrıca yetkili mercilere bildirmeyip mal üzerinde malik gibi tasarrufta bulunan kimse bu suçun failidir.

Kaybolmuş veya hata sonucu ele geçmiş eşya üzerinde tasarruf suçunun mağduru, eşyanın malikidir. Yani eşyayı kaybeden veya hata sonucu elden çıkaran kimse, suçun

---

¹⁹ TCK md.163 gerekçesi

HİRSIZLIK SUÇUNUN BENZER SUÇLARLA MUKAYESESİ

mağdurudur. Malik ile eşyayı kaybeden veya elden çıkaran kimse farklı olabilir. Tüzel kişiler açısından ise anılan tüzel kişilik suçun mağduru olamayacağından suçtan zarar gören olarak anılacaktır.²⁰

Suçun konusu olan kaybolmuş veya hata sonucu ele geçmiş eşyayı bulan kimsenin ne yapması gerektiği, Türk Medeni Kanunu (TMK)'nın 769 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Anılan maddelere göre, kaybedilmiş bir şeyi bulan kimse, malın sahibine haber vermek, malın sahibini bilmiyorsa kolluk kuvvetlerine bildirmek, eğer köyde ise muhtara bildirmek veya araştırma yapmak ve gerektiğinde ilan etmek zorundadır.²¹

Suçun takibi açısından, kaybolmuş veya hata sonucu ele geçmiş eşya üzerinde tasarruf suçunun takibi mağdurun şikayetine bağlıdır.

Kaynakça

Artuç, Mustafa Malvarlığına Karşı suçlar, Adalet Yayınevi, Ankara 2011.

Yurtcan, Erdener Yargıtay Kararlarının Işığında Malvarlığına karşı Suçlar, Beta Yayınları, İstanbul 2008.

Koca, Mahmut Malvarlığına Karşı Suçlar, Kazancı Hukuk Dergisi, S. 5, 2005.

Şeyhanlıoğlu, Mustafa Emrah “Hırsızlık Suçu”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010.

Koca, Mahmut “Yağma Cürmünün Kimi Suçlardan Ayrımı”, Prof. Dr. Ömer Teoman’a 55. Yaş Günü Armağanı, Cilt:2, İstanbul, 2002.

Yılmaz Zekeriya – Ergün, İsmail Yeni Türk Ceza Kanununda Dolandırıcılık Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2005.

---

²⁰ Artuç, s. 603.

²¹ Artuç, s. 605.

USBD Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi
IJSS International Journal of Social Sciences
ISSN 2548-0685   www.sobider.net

ABDURRAHİM KARAKOÇ’UN ŞİİRLERİNDE TEFEKKÜR-İ MEVT

Orhan ERTÜRKMEN

ÖZET

Ölüm konusunda kaynaklarda birçok tanımla karşılaşmaktadır. Bu da ölümün kişilere, kültürlere, medeniyetlere ve dinlere göre çeşitli anlamlara geldiğini göstermektedir. Yüzlerce yazar ve şair eserlerinde ölümden söz etmiş, binlerce araştırmacı da ölüm üzerine çalışmıştır. Dünya döndükçe de bu konu üzerine yazılmaya ve çalışılmaya devam edilecektir. Ölüm, tasavvufta Allah’a kavuşmaktır. Allah’a kavuşmadan önce hazırlıklı olmak gerekir. Bu hazırlıklardan bir tanesi “tefekkür-i mevt” yani “ölmeden önce ölmek”tir. Bir başka ifadeyle ölümü düşünmek ve bu dünyadayken öbür dünya yörüngesinde yaşamaktır. Halk şiirinde de ölüm ve tefekkür-i mevt teması çokça yer almaktadır. Halk şairleri ölümü, daha çok gelip geçici olan dünya hayatından, gerçek hayata geçiş olarak yansıtmışlardır. Bu kapsamda, modern bir halk ozanı edasıyla şiirler yazan ve “Dünyayı Dünyada Boşayan Adam” olarak bilinen Abdurrahim Karakoç’un şiirinde ölüm ve tefekkür-i mevt teması, önemli bir yer tutmaktadır. Adeta şair hayata, nasıl ölmemiz gerektiğini öğrenme çabası olarak bakar. Çalışmamızda şairin şiirlerinde tefekkür-i mevt temaları tespit edilmiştir. Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Abdurrahim Karakoç, Tefekkür-i mevt, Ölüm, Tasavvuf, Şair.

CONTEMPLATE ON THE MEANING OF DEATH IN ABDURRAHİM KARAKOÇ POETRY

ABSTRACT

One can find lots of various definitions of death in different sources, which indicates that death has different meanings for each person, culture, civilization, and religion. Hundreds of writers and poets mentioned death in their works, and thousands of researchers have worked on death. It will be mentioned and worked on till the end of the world. Death is meeting God in Islamic Mysticism. One must be prepared before meeting God. One of the preparations is meditating death, which is [considered to be] death before death. In other words, it is contemplating on death and living within this path. Death and meditation of death are also themes often recurring in [Turkish] folk poetry. Folk poets have depicted death as a transition from the temporary to the permanent life. In this context, themes of death and meditation of death have an important part in Abdurrahim Karakoç poetry, who wrote poems in the manner of a modern folk poet and who is known as “the man who divorced the World while in the World”. In this work, the existence of the themes of death and the meditation of death have been determined in the [said] poet’s poetry. In this research, one of the qualitative research methods, document analysis, has been used.

Keywords: Abdurrahim Karakoç, Meditation of Death, Death, Mysticism, Poet.

GİRİŞ

Allah Teâlâ Kur'ân-ı Kerîm'de insanı, yarattığı diğer varlıklardan üstün tutup şerefli kıldığını¹ ve yeryüzünde onu halife seçtiğini² belirtmektedir. İnsanı sair varlıklardan ayıran, onu değerli kılan önemli iki özelliği bulunmaktadır. Bunlardan biri onun tefekkür yeteneğine sahip olması ve düşünebilmesi, diğeri de düşündüğü şeyleri anlamlı şekilde seslendirerek konuşabilmesidir. “*Düşünüyorum o halde varım*”³ sözü ile “*el-insânü hayvânün nâtıkun/ İnsan konuşan bir canlıdır*”⁴ ifadesi bu durumu en güzel şekilde anlatan vecizelerdendir.

Tefekkür, sözlükte düşünme manasına gelmektedir. Istılahta ise insanın mazi, hal ve istikbali arasında bağlantı kurarak yaşadıklarından ibret alıp, ders çıkarması, aradığını elde etmek için kalbin muhakeme faaliyetinde bulunması, hayrı-şerri görebilme kabiliyeti ve hikmet kuşunu avlamaya yarayan bağ anlamlarını taşımaktadır.⁵ Düşünce tarihimizde tefekkürün safhalarını ve nüans farklılıkları ifade etmek için “tedebbür”, “tezekkür” ve “teemmül” kavramları da kullanılmıştır.

Bazı insanlar her ne kadar uzak durmaya çalışsa da hayatın değişmez gerçeklerinden biridir ölüm. Pek çok konu hakkında düşünce üreten insanların, üzerinde kafa yordığı konulardan birisi de şüphesiz ölüm olmuştur. Ölüm, insanlık tarihinde farklı birer disiplin olan din, felsefe, tıp ve edebiyat sahalarında değişik bakış açılarıyla ele alınmıştır.

İslâm'a göre “*Her nefis ölümü tadacaktır*”⁶ ve arkasından ahiret hayatı başlayacaktır. “*Mü'minler de gönülden gelen kesin bir bağlılıkla ahirete iman eden kimselerdir.*”⁷ Bu nedenle, Türk İslâm kültür ve medeniyetinde ölümle ilgili teorik düşünceleri anlatmak için “*tefekkür-i mevt*” kavramı kullanılmıştır. Sadece tefekkürle kalınmamış, Ahmed Yesevî başta olmak üzere bu konu mutasavvıflar tarafından daha da ileri taşınarak pratiğe dökülmüştür. Yesevî, Hz. Peygamber'in vefat yaşı olan altmış üçü aşıktan sonra bir kabir kazdırıp ömrünün geri kalan kısmını daha çok orada geçirmiştir.⁸ Sûfiler ahirete hazırlık için ölmeden evvel yer yer kendilerini ölmüş gibi farzedip farklı uygulamalar gerçekleştirmişlerdir. Pratiğe yönelik bu türden uygulamalar tasavvufta “*râbîta-i mevt*” kavramı ile ifade edilmiştir.⁹ Gazalî'nin *İhyâ*'sında da konuyu anlamamıza yardımcı olacak değişik râbîta-i mevt örnekleri bulmak mümkündür.¹⁰

Arapça olan “*mevt*” kelimesi, Türkçe ölüm kelimesinin karşılığıdır.¹¹ Bir Kur'ân kavramı olarak mevt, İsbahânî'ye göre yaşam gücünün yok olması, ruhun bedenden

¹ İsrâ, 17/70.

² Bakara, 2/30.

³ Descartes'in olduğu iddia edilen bu söz, aslında kendisinden tam beş yüz yıl önce yaşamış olan tıp âlimi, astronomi ve matematik bilgini ve aynı zamanda İslam felsefecisi olan İbn-i Sînâ'ya aittir. Mümtaz İdil (İdil, Mümtaz.), “*Düşünüyorum O Halde Varım*”, *Başkent Üniversitesi Kültür Yayını Bütün Dünya Dergisi*, sayı: 1, 2016, s.91,

⁴ Akkuş Mehmet , *Osmanlı Türkçesi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yayınları, 2011, s. 6.

⁵ Uludağ Süleyman, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Marifet Yayınları, 1991, s. 476.

⁶ Âl-i İmran, 3/185; Enbiyâ: 35; Ankebut, 57.

⁷ el Bakara, 2/4.

⁸ Eraslan Kemal, *Ahmed Yesevî*, DİA, II, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1989, , s. II,160.)

⁹ Nursi Said ,Lemalar Envar neş. 163

¹⁰ Gazalî Muhammed , *İhyâ-u Ulûmi'd-dîn* (IV, s.108.

¹¹ Ölüm, TDK Türkçe Sözlük'te “Bir insan, bir hayvan veya bitkide hayatın tam ve kesin olarak sönmesi, ahiret yolculuğu, ebedî uyku, emri hak, irtihal, memat, mevt, vefat” olarak tanımlanmaktadır. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5aa3dd256d5651.09625045 (Erişim Tarihi: 10.03.2018).

ABDURRAHİM KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE TEFEKKÜR-İ MEVT

ayrılmasıdır.¹² Mevte bunların dışında başka anlamlar da yüklenmiştir. Yapılan değişik yorumlara göre mevt; dünyada imtihan süresinin dolması, ruhun bedenden bir süreliğine ayrılışı, inananlara ve salih amel işleyenlere saadet kapısı, inkârcılar için felaket, dünya lezzetlerini acılaştırır, sonsuz lezzetlere iştiağ uyandıran bir iksirdir. Can emanetini Azrail (a.s.)'in teslim alışıdır.¹³

Tüm bu yaklaşımlardan çıkan ortak sonuca bakıldığında, canlı varlıkların hayatiyetini kaybetmesine ölüm dendiği anlaşılmaktadır. Ölüm kısaca “hayvânî kuvvetin yok olması”, “ruhun bedenden kurtuluşu, ayrılışı”, anlamlarına gelmektedir.¹⁴

Bir mutasavvıf olan Kuşeyrî'ye göre ölüm, emr-i ilâhî ile Allah'a kavuşturan köprüdür.¹⁵ Bu sebeple gerçekten iman etmiş olanlar için mevt, öteki âleme gitmiş eski dost ve ahbablara kavuşma vesilesidir. Hakiki vatana ve ebedî saadet yurduna girme vâsıtasıdır. Dünya zindanından cennet bostanına bir dâvettir. Rahmân ve rahîm olan Hz. Allah'ın fazlından, hizmete mukabil, ücret almaya davetidir. Hayat vazifesinin külfetinden kurtuluş, kulluk mükellefiyetinin ve imtihanın bitme zamanıdır.¹⁶Beden ülkesine yönetici atanan ruhun, bu vazifeden azl edilmesi de denebilir. Kur'ân-ı Kerîm'in “*Nerede olursanız olun, ölüm sizi bulur.*”¹⁷ âyetinde belirtildiği üzere hiç şüphesiz ölüm herkese ulaşacaktır; ondan kaçış yoktur. Onunla karşılaşınca ihtiyaç duyucaklarımızı, şimdiden tedarik etmek gerekir.

Ölüm, bir insanı tefekküre sevkmesi gereken büyük ve önemli bir hadisedir. Nitekim bir hadislerinde Hz. Peygamber Efendimiz, “*Vâiz olarak ölüm yeter*”¹⁸ buyurmaktadır. Yine Hz. Peygamber, “*Müminlerin hangisi daha akıllıdır?*” diye soran bir kimseye, “*Ölümü en çok hatırlayanlar ve ondan sonrası için en güzel şekilde hazırlananlardır.*” cevabını vermiştir.¹⁹ Dolayısıyla ölüm ve ölüm sonrasıyla bağ kurmak, İslâm dini ve Müslümanlar açısından büyük önem arz etmektedir. Ebu Hüreyre (r.a)'den rivâyet edildiğine göre Hz. Muhammed (sav), “*Lezzetleri yok edip bitiren ve acılaştırır ölümü çok hatırlayın.*”²⁰ buyurmuş, kendisine uyanlara “tefekkür-i mevt” ve “rabita-i mevt” amelinde bulunmalarını sünnet olarak va'z etmiştir.

Tasavvufta; kâmil insan olmak için muhasebe yapmak, kusurlarını fark edip istiğfarla savuşturmak, hayatındaki var olan güzellikleri Allah'tan bilmek, nefse pay bırakmamak, ihsan şuurunda, ihlâslı bir hayat yaşamak ölümün tefekkürüne bağlıdır. Tefekkür-i mevt, tasavvufta göre manevî bir maraz olan tûl-i emel hastalığının da ilacıdır.

Ölüm, günümüz insanları tarafından her ne kadar hayattan çıkarılıp uzaklaştırılmaya çalışılsa da, o daima geri dönüp kendisini hatırlatmakta, insanlar ölümü unutsa da, ölüm insanları hiçbir zaman unutmamaktadır. Mezarlıklar götürülüp şehirlerin dışına taşınsa da, ölüm şehirlerde kol gezmekte, kabirler gözden ırağa konularak ölüm gelmeyecek zannedilebilmektedir. Oysaki çevremizde ölümü hatırlatan birçok araç bulunmakta ve her şey

¹² İsbahânî, Râğib *el-Müfredât fî Garîbî'l-Kur'ân*, İstanbul: Yarı Yayınları, 2015, s. 466-67.

¹³ Cebecioğlu Ethem, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Ankara: Kalem Yayınları, 2010, s. 358.

¹⁴ Yazoğlu Ruhattin, *Gazâlî Düşüncesinde Ruh ve Ölüm*, Ankara: Cedit Neşriyat, 20024, s. 96.

¹⁵ Kuşeyrî Abdülkerim, *Letaifü'l-İşârât I-III*, Mısır, 1983, s. 584.

¹⁶Nursî Said, *Sözler*, İstanbul: Nesil Yayınları, 2009, s. 39.

¹⁷ Nisâ, 04/78.

¹⁸ Beyhakî, Şu'abü'l-îmân, V, 353.

¹⁹ İbn Mâce, Zühd, 31.

²⁰Nesâî,, Kitâbu'l-cenâiz,s.3

ondan pek çok iz taşımaktadır. Düşen yaprak, minaredeki salâ sesi, batan akşam güneşi, günlerin ve mevsimlerin ardı ardına geçişi, her şeyin sonu ve bitişi, hep onun habercisidir.²¹

Bu nedenle Allah'ın “*mümî*” isminin tecellisi olan ölüm, edebiyatın konularından biri haline gelmiş ve pek çok şair şiirinde ona yer vermiştir. Abdurrahim Karakoç da şiirlerinde ölüm temasını çeşitli açılardan ele alarak, onu sıklıkla işlemiş bir şairdir. Bu açıklamalardan sonra Karakoç'un ölüm hakkında dile getirdiği fikirlerine değinebiliriz.

1. Ölümün Tarifi

Girişte ölümle ilgili bazı açıklamalara yer verilmekle birlikte Abdurrahim Karakoç'un da şiirlerinde ölüm temasını değişik açılardan ele aldığı belirtilmişti. Bunlardan birisi onun ölüme getirdiği tariftir. O, ölümü sessizliğin sesi olan bir çağrı, bir davet olarak tarif etmiş, dünya hayatını da bir yarışa benzetmiştir. Bu düşüncesini, “*Ölüm bizi çağıran sessizliğin sesidir/ Dünyadaki koşunun mezarda bitmesidir.*”²² dizeleriyle dile getirmiştir.

Karakoç, bir diğer tarifinde ölümü emr-i ilâhî olarak tanımlamıştır. O, “*Hiçbir kimse yok ki, ölümü Allah'ın iznine bağlı olmasın.*”²³ mealindeki âyette belirtildiği gibi ölümün belli bir süreye göre yazıldığı inancına sahiptir. Ona göre ecel mukadderdir ve tagayyür etmez. Bir bakıma gökler ötesi, bir bakıma şah damarından daha yakın olanın kararıdır. Bu hakikati ifade eden mısraları şöyledir:

“Ölüm Allah emri, ona karışmam,
Sebeup senden oldun, küstüm barışmam.
Binbir minnet etsen gelir görüşmem.
Muhannetsin boyun bükmem Salavan.

Hangi gündür, hangimizin matemi,
Bilemeyiz yakın mıdır, öte mi?
Hoş görüle Karakoç'un sitemi
Gönül kırmam, hatır yıkmam Salavan.”²⁴

Karakoç'un çeşitli yönleriyle ölümü anlattığı şiirlerinden birisi de “*Takdir-i İlâhî*” isimli şiiridir. O bu şiirinde emr-i ilâhî olarak tanımladığı ölümden eceli, yaşa bakmayan “gel emri” olarak görür ve o gün gelince Azrail'in (a.s), Allah'ın sözü üzerine başka söze itibar etmediğini ifade eder:

“Yirmisinde yiğidi toprağa gömen gardaş,
Bu ayrılık çetindir, bu acı yaman gardaş.
Bize bizden yakındır ölüm dediğimiz şey,
Yaratan'ın gel emri dinlemez aman gardaş.
Bazen on, bazen yirmi, bazen elli, bazen yüz,
Bilinmedik bir yerde tükenir zaman gardaş.
Ne gençlik, ne kocalık, ne de yiğitlik söker;
Yanılır Azrail'den iltimas uman gardaş!
Gideni getirmeye kimsenin gücü yetmez,
Yükselir gönüllerden kara bir duman gardaş.

²¹Gündüzalp Selim, *Ölümü Nasıl Bilirsiniz?* www.selimgunduzalp.com.tr/olumu-nasil-bilirsiniz/ (Erişim Tarihi: 10.03.2018).

²² Karakoç Abdurrahim, *Gerdanlık II*, Ankara: Alperen Yayınları, 2002, s.6.

²³ Âl-i İmrân, 03/145.

²⁴ Karakoç, *Dosta Doğru*, Ankara: Ocak Yayınları, 1997, s. 80.

ABDURRAHİM KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE TEFEKKÜR-İ MEVT

Mahşer günü gelmeden mümkün mü nasıl açar,
Dünyaya gözlerini ebedi yuman gardaş.”²⁵

Aynı şiirin devamında Karakoç ölümü yolculuğa benzetmiş, bu yolda lazım olacak en önemli iki şeyden birinin iman, diğerinin de rahmet-i ilâhî olduğunu belirtmiştir:

“Dileğimiz Allah'tan dilaver yolculara
Her an yoldaşlık etsin rahmet ve iman gardaş”²⁶

Bir Müslüman mütefekkir olan Abdurrahim Karakoç'un hayat, ölüm ve ecel konularındaki fikirlerinin oluşumunda beslendiği ana kaynak doğrudan Kur'an-ı Kerim'dir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de bu konular, “Her milletin belli bir eceli vardır. Onların eceli geldi mi, ne bir an geri kalabilirler, ne de öne geçebilirler.”²⁶, “Allah sizi topraktan, sonra nutfeden yarattı. Sonra da sizi birbirinize eş kıldı. O'nun bilgisi olmadan hiçbir dişi ne gebe kalır ne doğurur. Bir canlının ömrünün uzun olması da kısa tutulması da mutlaka yazgıya uygun olarak gerçekleşir. Kuşkusuz bunlar Allah için kolaydır.”²⁷, “Allah, eceli geldiğinde hiçbir kimseyi asla ertelemes. Allah, bütün yaptıklarınızdan haberdardır.”²⁸ gibi ayetlerden açıkça anlatılmaktadır.

2. Ölümün Çağrıştırdıkları

Şiir bir çağrışımdır. Şair içindeki duyguları sembollerle ve benzetmelerle ortaya koyar. İç dünyada yaşanan metaforik çağrışım yoğunluğu, ikame edilmiş sembollerle dile getirilir. Abdurrahim Karakoç, şiirlerinde ölüm ve ölüm ile ilgili hususları, farklı bağlantılar kurarak ebediyetin kazanıldığı bir tapuya, yolculuğa ve göçe benzetmektedir. Birileri mezarı yokluk kapısı görürken, o, iç dünyasındaki çağrışımla satın alınan gayr-i menkule benzetmiş ve mezarı ebedilik tapusu olarak sembolleştirmiştir. Bu nedenle de, ölümler tıpkı bir gayr-i menkul alıyormuş gibi sevinip gülünmesi gerektiğini şu mısralarıyla belirtmiştir:

“Size göre mezar, yokluk kapısı;
Bize göre, ebedilik tapusu.
Öte dursun sebeplerin hepisi;
Siz ölümler gülebilir misiniz?”²⁹

Ölüm için şiirlerde en fazla kullanılan çağrışımlardan biri de “yolculuk”tur. Ancak buradaki yolculuk, bir mekândan başka bir mekâna yer değiştirme değil; gerçek olana, asli olana bir dönüştür. İslam âlimlerinin yanı sıra pek çok batılı düşünür de bunu böyle kabul etmiştir. Örneğin Hegel ve Aristoteles'e göre de ölüm bir yolculuk olmakla birlikte yeni bir yaşamın da başlangıcıdır.³⁰

Karakoç'ta da yolculuk imgesi sıklıkla yer almaktadır. O “Beşinci Mevsim” şiirinde ölümü, insanoğlunun aslı olan vatanına bir göç olarak ifade etmektedir.

Göç vakti gelince yüklenir göçler .
Gel emri olunca birleşir uçlar
Hizaya dizildi toprak altında

²⁵ Karakoç, **Beşinci Mevsim**, 1997, s.115.

²⁶ A'râf, 7/34.

²⁷ Fâtır,35/ 11.

²⁸ Munâfikûn, 63/

²⁹ Karakoç, **Kan Yazısı**, 1997, s. 55.

³⁰ Biray Nergis, **Mahtumkulu'nun Şiirlerinde Ölüm Teması**, (Ed. Bülent Gül), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2013, s.149.

Büyükler küçükler toklar ve açlar.³¹

Yine “Dünya” ve “Gerdanlık” şiirlerinde de “Benimle dünyanın hali ancak bir ağacın gölgesinde bir müddet dinlenip de bırakıp giden bir yolcu gibidir.”³² hadisinden mülhem, dünya hayatını gelip geçici kısa bir dinlenme alanı olarak ifade etmektedir.

“Dünya gölgeliktir oturduğumuz
Ya bir su içimi, ya da daha az
Her kim istese de fazla kalmaz”³³

“Batan güneş doğacak mı bir daha
Kim göçecek kim çıkacak sabaha
Kimi gider kimi gelir boş kalmaz
Bir kısacık konak yeri şu vaha”³⁴

Karakoç, mü’mini muhacir, yaşam devrelerini hicret olarak görür.., Hayat ona göre âlemi ervahtan dünyaya, oradan kabre, sonra ebedî saadete samimiyet sınaama yolculuğudur. Ölüm ise göz açıp kapayıncaya kadar geçen dünya hayatından, hakkın batıldan ayrıldığı, karıncanın karıncadan bile hakkını alacağı³⁵ yere hicrettir.

Korkmayın bulanık değil, nettir ölüm.
Hayalden hakikate hicrettir ölüm
Ölümler için nedir tarifi zor ya
Diriler için büyük ibrettir ölüm,

Biz yağmuru rahmet bilenlerdeniz
Biz dünyayı gurbet bilenlerdeniz
Ölüm gerçeğini ve sonrasını
Ahrete avdet bilenlerdeniz...³⁶

Ölümlerle dünya hayatı sona ermekte ama ebedi bir hayat başlamaktadır. Kim olursa olsun ayırt etmeden bir gün Azrail gelecek ve insanın hayatına son verecektir. Karakoç’un bu anlayışına şair “Bir mektup gelecek size; zarfsız, kâğıtsız, pulsuz, vurulacak iç kapınız, çağrılacaksınız!”³⁷ sözleriyle veciz bir şekilde ifade eder. O, ölümü asli vatana dönüş olarak kabul ettiğinden rahat karşılamakta, şiirlerinde bu ölüm anını sıradan bir gün gibi ifade etmektedir.

Muhabbet kıvraklık verirken dile,
Kaynatır kanımı bu aşk, bu çile..
Taze bir sabahın müjdesi ile
Ömürden bir yaprak gittiği zaman.

³¹ Karakoç, **Beşinci Mevsim**, s. 114.

³² İbn Mâce, Zühd, 3

³³ Karakoç, **Suları İslatamadım**, Ankara: Ocak Yayınları, 1997, s. 45.

³⁴ Karakoç, **Gerdanlık II**, 2002, s.79.

³⁵ Tirmizi, Kıyamet, 2; Elmalılı Hamdi Yazır, Hak Dini Kur’an Dili VI, İstanbul: Huzur Yayınları, 2008, 8: 5599.

³⁶ Karakoç, **Gerdanlık I**, 2005, s.202

³⁷ Defne Zeki Ömer, “**Vurulacak Kapınız**”, *Türk Edebiyatı Aylık Fikir ve Sanat Dergisi*, 13(148), 1986, s.34.

ABDURRAHİM KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE TEFEKKÜR-İ MEVT

Ebedi yolculuk güneş doğarken
Başlasın, yanımda n'olur sen varken...
“Karakoç, bu sabah öldü” de, erken,
Tanıdıklar sual ettiği zaman.³⁸

3. Ölümü Kabulleniş-Teslimiyet

Ölüm kavramı sosyal bilimcilerin üzerinde sıklıkla durdukları konulardan biridir. Ölüm hayatın bir gerçeğidir. Etrafımızda sürekli birileri vefat etmektedir ve bu durum ölümden bir kaçış olmadığına en bariz göstergesidir. Yani ölüm kaçınılmaz bir sonsuzluğa geçişin başlangıcıdır. Bu bağlamda sadece İslam dünyasında değil Batı dünyasında da inançlı-inançsız birçok kesim tarafından ölüm gerçekliği vurgulanmakta ve ölüme dair düşünceler ifade edilmektedir. Örneğin Nietzsche'ye göre mükemmel olan ve olgunlaşan her şey ölmek isteyecektir. O her ne kadar mükemmel bir sonsuzluğu istese de bu mükemmellik de eninde sonunda ölmeyi isteyecektir. Hegel'e göre ise var olan her şey sonludur ve doğaları gereği gelip geçicilik tohumları taşımaktadırlar ve dünyaya geldikleri saat aslında öldükleri saattir.³⁹

Kuran ise; ölümü hayatla anlamlandırmaktadır ve ölümün vasıfları yaşanan hayatın kalitesinde gizlidir. İnsan yapacaklarının denenmesi adına topraktan yaratılmış⁴⁰ ve Kur'an'ın ifadesiyle ölümden yani yokluk âleminden varlık âlemine gönderilmiş, diriltirmiştir.⁴¹ Ancak insanın hayat bulup canlanmasını sağlayan Allah'ın ona kendi ruhundan üflemevidir.⁴² Bu bağlamda ölüm, hususiyeti tam olarak bilinmeyen bu ruhun⁴³ aslına dönmesidir.⁴⁴

İnsanoğlu için hayatındaki en büyük korku ölüm korkusudur ve bütün vehimler ve korkular bu çizgide toplanmaktadır.⁴⁵ Ölümü hayatın bir gerçeği olarak görüp ahiretin varlığını kabul etmedikçe sonsuz bir yok oluş düşüncesi, insanı yiyip bitirecektir. Bu noktada ölüm korkusu bir hakikat olmakla birlikte İslam'ı özümsemiş olanlar için asıl korku imansız gitme korkusudur. Abdurrahim Karakoç'ta da asıl korkunun ölüm korkusu değil imansız bir şekilde Allah'ın huzuruna çıkma korkusu olduğu görülmektedir.

“Dünyaya yalnız gelir, yalnız gideriz.
Canlı geliriz, sonra cansız gideriz
Yalandan ve riyadan sıyrılmadıkça
Korkarım, korkarım imansız gideriz.”⁴⁶

“Her can ölümü tadacaktır. Sonra bize döndürüleceksiniz.”⁴⁷ Kur'anî hakikatini şu dizelerle dile getiren şair, ecel geldikten sonra ne yapılırsa yapılsın çare olmayacağını vurgulamıştır.

³⁸ Karakoç, **Dosta Doğru**, s.70

³⁹ Norman O. Brown, **Ölüme Karşı Hayat-Tarihin Psikanalitik Anlamı** (Çev. Abdullah Yılmaz), İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1996, s.116–119.

⁴⁰ Fâtır, 35/11; Rûm,30/ 20; Hacc,22/ 5.

⁴¹ Mü'min, 40/11; Nisâ, 04/100; Bakara,02/ 28.

⁴² Hicr, 15/29; Sâd, 38/72.

⁴³ İsrâ,17/ 85.

⁴⁴ Çelik İsa, **Türk Tasavvuf Düşüncesinde Ölüm**, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, sayı: 40, 2009, s. 121

⁴⁵ Balcı Yunus, **Tanpınar-Trajik Bir Şair ve Şiiri**, İstanbul: 3F Yayınları, 2008, s. 81.

⁴⁶ Karakoç, **Gerdanlık I**, s. 52.

⁴⁷ Ankebût-29/57.

“Firavun hiç ölmem dese de ölür
Nemrut arısütü yerse de ölür
Faninin vadesi sona ermişse
Milyonlar kanını verse de ölür.”⁴⁸

Dünya hayatına kendisini kaptıran insan zamanın akışı karşısında her an vuku bulan binlerce mucizeden bîhaber yaşamaktadır. Her gün güneşin yeniden doğması, mevsimlerin birbirini takip etmesi, karın yağmurun yağması düşünenler için ibret verici hadiselerdir. Ancak insanoğlu bu gerçeklerden habersiz yaşamaktadır ve ölüm bu gerçekleri onlara hatırlatan en etkili unsurdur. Şair perdenin arkasındakilere seslenerek dünyanın fani olduğunu ve ölümün gündüzden sonra gelen gece, bahardan sonra gelen kış katiyetinde bir hakikat olduğunu şu dizelerle dile getirir:

“Ölüm gerçek;
Bunca hırsı ne taşırırsın sırtında
Dünya Darü'l beka değil be ahmak
Azrail'le tanışırırsın yakında
Ölüm faslı şaka değil be ahmak.”⁴⁹

“Yiyince doyar mı girdiğiniz yer?
Uzak bir diyar mı vardıığınız yer?
Ölümden öteyi anlatın bize.
Dünyaya uyar mı gördüğünüz yer?

Gitti bahar, bahardan habersiz
Kar yağıyor kardan habersiz
Yok mu bizi yok mu uyandıracak?
Biz ölümlerden, mezardan habersiziz...”⁵⁰

Ölüm, düşünenler için bünyesinde pek çok nimet ve hikmet barındıran bir mahiyettedir. Ölümün gerçekliğini ve korkulacak bir şey olmadığını Necip Fazıl da peygamberimizi merkeze alarak vurgulamakta, ölümü kabullenişini Azrail'e tebessümle ifade etmektedir.

“Ölüm güzel şey; budur perde ardından haber
Hiç güzel olmasaydı, ölür müydü Peygamber?”⁵¹

“Bu dünyada renk, nakış, lezzet, ne varsa küstüm;
Gözümde son marifet, Azrâil'e tebessüm...”⁵²

Abdurrahim Karakoç da Necip Fazıl gibi ölümü güzel olarak karşılamakta, Azrail'e verilecek canın zor olduğunu vurgulamakla birlikte bu canın Allah'a ait olduğunu ve O'nun tarafından istendiğini bilmenin de güzelliğini ifade etmektedir.

“Cenaze alkışlayan develer diyarında

⁴⁸ Karakoç, **Gerdanlık I**, s.18

⁴⁹ Karakoç, **Gerdanlık II**, s.229

⁵⁰ Karakoç, **Gerdanlık 3**, Ankara: Alperen Yayınları, 2005, s.22

⁵¹ Kısakürek Necip Fazıl, **Çile**, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 1989, s.113

⁵² Kısakürek, a.g.e., s.111

ABDURRAHİM KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE TEFEKKÜR-İ MEVT

Kaçar kavağa çıkar, ilim, irfan, ciddiyet
Cahiller dans ediyor uçurum civarında
Beri gel güzel ölüm, beri gel halis niyet.”⁵³

“Aşk deyince anlattığı her şeydir;
Öldürdükçe tadı gelen bir şeydir..
Azrail’e can vermesi zor şeydir;
Sen istersen sana vermek ne güzel.”⁵⁴

Karakoç, insana verilen ömür sermayesinin güneşi görüp eriyen kar misali sürekli eriyip bittiğini ve nihai sona doğru bir gidişin kaçınılmaz olduğunu vurgulamaktadır.

“Hayat kapısından tek tek
Her giriş ecele doğru
Toprakta sürünür bebek
Her karış ecele doğru

İster yürü, ister bekle
İster çıkart, ister ekle
‘Geç kaldım’ diye gam çekme
Her varış ecele doğru...

Bir el yapar, bin el bozar
Gün alçalır, gölge uzar
Önü kundak, sonu mezar
Her yarış ecele doğru.”⁵⁵

Her an ölümün farkında olan Karakoç, ölümün doğumun eşi olduğunu, dünyaya gelen yüz yirmi dört bin peygamberin ardından sonsuzluğa açılan bir kapı olduğunu belirtir. İmanlı olan insan için ölümün bal şerbeti, imansız olana da işkence olacağını belirtir. Ayrıca şair Hakk’a yürümenin aldanmak olmadığı teslimiyetin adı olduğunu da anlatmaktadır.

“Ölüm sonsuz hayata açılan kapı;
Ana/üryan çıplaklık en modern kıyafettir
Hakaret bal şerbeti, işkence ziyafettir
Aldanmayın gerçeği tersten okuyanlara
Doğum gerçek son, nihayet, ölümse bidayettir...”⁵⁶

Karakoç, “Karşı Kıyı” şiirinde ölüm gerçeğini tasavvufi bir yaklaşımda anlatır.

“Ne kayık var, ne köprü geçecek
Yol bilmem bu berzahtan kaçacak
Yiyecek ekmek yok, su yok içecek
Amma her şey hazır karşı kıyıda.”⁵⁷

⁵³ Karakoç, **Gerdanlık III**, Ankara: Alperen Yayınları, 2005, s.82

⁵⁴ Karakoç, **Dosta Doğru**, s.46

⁵⁵ Karakoç, **Suları Islatamadım**, s.53

⁵⁶ Karakoç, **Gerdanlık III**, s.33

⁵⁷ Karakoç, **Suları Islatamadım**, s.20

4. Ölüm Bir Son Değildir

Ölüm kendisine dünyayı merkez alanlar için bir son olmakla birlikte mü'minler için yeni bir hayatın başlangıcıdır. Tasavvufta ölüm Rabbi tanıyan ve ona büyük bir aşkla bağlananlar için ona kavuşma anıdır. Mevlana'nın ölümü bir "şeb-i aruz" kabul etmesi gibi mutasavvıflar için de ölüm, güzel bir hadisenin başlangıcıdır ve bir vuslattır.⁵⁸ Ölümün bir son olmadığı aslında bir başlangıç olduğu Kur'an-ı Kerim'de de sıklıkla ifade edilmektedir. Allah Teâlâ dünya hayatının geçici olduğunu ve burada yaptıklarının birer neticesi olacağını unutmamaları adına, insanlara sürekli ölümü hatırlatmaktadır. Çünkü "hafıza-i beşer nisyan ile maluldür"⁵⁹ ve insanoğlu hayatın bu gerçeğini unutmakta ve dünya hayatına dalmaktadır. Her bir şehri en az yüz defa kabristana boşaltan ölümün isteklerini, uyarılarını, unutmak, ahiret iletişiminde kalbi çevrim dışı bırakmaktadır.

İslam'ı hayatlarının merkezine koyan şairlerde de tasavvuf ehlinde olduğu gibi ölüm korkusu yer almamaktadır. Onlar ölümün bir son olmadığına bilincindedirler ve şiirlerinde bunu veciz ifadelerle vurgulamaktadırlar. Karakoç'un hemşerisi olan Erdem Beyazıt, ölümden korkulmaması gerektiğini, ölümün herkese çok yakın olduğunu "*Ölüm bize ne uzak bize ne yakın ölüm / Ölümsüzlüğü tattık bize ne yapsın ölüm?*"⁶⁰ mısralarıyla ifade ederken, benzer bir yaklaşım Karakoç'ta da vardır. O ölümden korkmaz ve canın kendisine verilen bir emanet olduğunun bilincindedir. Onların bu yöndeki düşünceleri mutasavvıflarınkinden farklı değildir.

"Ne bu hayat çok yakın, ne ölüm uzak bize
Despotluğu bırakın, kurmayın tuzak bize
Can süreli emanet, rızkımıza kefil var
Her ne ki hak ettiyse verecek Rezzak bize."⁶¹

Karakoç'a göre ölüm; bir son, hiçlik, fena, sönmek, fırak-ı ebedî ve bir yok oluş değil, rahman ve rahîm olan Allah tarafından bu dünyadan ebedî âleme terhistir ve tıpkı doğmak gibi yaşamın bir kuralıdır. Maddeyi hayatın merkezine koyan ve ölümü bir ebedî yok oluş olarak algılayanlara karşın o, ölümü sonsuzluğa açılan bir kapı olarak görmektedir. Şair adeta Yunusça ifadeyle "Ölümden ne korkarsın? Korkma ebedî varsın." mesajı vermektedir.⁵⁴????

"Size göre, mezar yokluk kapısı;
Bize göre, ebedîlik tapusu
Öte dursun sebeplerin hepsi;
Siz ölürken gülebilir misiniz?"⁶²

Ölüm bazen insan için bir nimettir. Öyle ki insan yaşlandıkça çocuklaşmakta, kolaylıkla yapılacak işleri yapamaz duruma düşmekte bir bakıma muhtaç hale gelebilmektedir. Böylesi bir durumda hayat hem kendisi hem de onun bakımını üstlenen insanlar için bir çileye dönüşmektedir. Ölümün olmadığı ve her evde bu tür bir yaşantının olduğu hayal edildiğinde aslında ölümün büyük bir nimet olduğu da görülecektir. Karakoç ölümün aslında bir nimet olduğunu, yaşlı bir insanın nazarından şu şekilde ifade etmektedir:

"Rüyalar satın alırsın yaşlanınca

⁵⁸ Soysaldı İhsan, **Sufilerin Ölümüne Yaklaşımı**, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16(16), 2006, s. 142.

⁵⁹ <http://www.gelisimveinsan.com/wp-content/uploads/2016/07/deyimler.pdf> (Erişim Tarihi: 08.03.2018).

⁶⁰ Bayazıt Erdem, **Şiirler**, İz Yayıncılık, İstanbul 1992, s.152.

⁶¹ Karakoç, **Gerdanlık I**, s.218

⁶² Karakoç, **Kan Yazısı**, s.55

ABDURRAHİM KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE TEFEKKÜR-İ MEVT

Ağlarsın evden-ocaktan dışlanınca
Tüm güzellikleri kaybolur hayatın
Ölüm gelmez sen ölümden hoşlanınca.”⁶³

5. Ölmeden Önce Ölmek (Tefekkür-i Mevt)

Arapça bir ifade olan bu kavramın Türkçe karşılığı ölümü düşünmektir. Aynı zamanda tasavvufî bir yaklaşım olan bu düşünce tarzı bütün tasavvuf ekollerinde yer almaktadır. Örneğin Nakşî istilahında zikir öncesi uygulanan ve kişinin ölüm anında Azrail'in gelişinden Münker Nekir'in sualleri ve cennet ceheennem kadar bütün aşamaları zihninde canlandırdığı bir terbiye yöntemidir. Bu anlayış Hz. Muhammet'in "*Vaiz olarak ölüm yeter, ey Ömer!*"⁶⁴ ve "*Ölmeden Önce Ölüünüz!*"⁶⁵ sözleriyle ifade edilen nefsi terbiye düşüncesinin somutlaşmış halidir. Bu sayede kişi ölüme hazırlanmaktadır. Çünkü öldüğünde yegâne gaye olan Mevlâ'sına kavuşacaktır.⁶⁶

"Ölmeden önce ölüünüz" hitabı, çağrıştırdığı anlam itibariyle insanlara büyük bir sorumluluk yüklemektedir. Bu anlamda tasavvuf ehli ve imanı hayatın merkezine koyan kişiler manen ölme ile mana âleminde hayat bulunacağına inanmaktadırlar.⁶⁷ -tıpkı güneşin bir yerde batıyor olmasının başka bir yerde doğuşu olması gibi- Buradaki manen ölme ile kastedilen hasedin, enaniyetin, gururun ve kibrin ortadan kaldırılması, daha net bir ifadeyle nefsin ölüymüşçesine etkisiz hale getirilmesi, hâkimiyet altına alınmasıdır. Tasavvufta bu durum terk ve zühd olarak ifade edilmekle birlikte devamında "fenâ fillâh" makamı vardır.⁶⁸

Dinî inançlara ve tasavvufî bakış açısına göre denebilir ki ölüm tefekküründe amaç; insanın nefsi tanıdıktan sonra, kendisi hesaba çekilmeden nefsini hesaba çekmesi, insanî hallerini yoklaması, ahiret için menfî hallerini müspet hale getirmesidir. Ölüm düşüncesi insanda bir muhasebe duygusu uyandırır. İnsanoğlunun doğum anından itibaren yaşadığı hayatı gözden geçirmesine, hatalarından pişmanlık duyarak tövbe etmesine yardımcı olur. Karakoç şiirlerinde bu düşünceden hareketle kendisini hesaba çeker. Ondaki ölüm düşüncesi, bu dünyadan ayrılmaktan öte "*ölmeden ölmek*" ya da "*insanın diri iken ölmesi*" olarak da ifade edilen "*tefekkür-i mevt*" çizgisindedir ve bu Karakoç'un aynı zamanda dünyaya bakışını da göstermektedir. Aşağıdaki şiirinde Allah'a yemin ederek kötü davranışları bıraktığını aşk ile yürüdüğünü ifade etmektedir.

"Bunca yıldır bir hiçliğe
Gittim sana geliyorum
Yeter artık döne döne
Bittim sana geliyorum
...
Bıraktım öfkeyi kini
Oldum bir rahmet ekini

⁶³ Karakoç, **Gerdanlık III**, 81-153

⁶⁴ Murtada ez-Zebîdî, **Tecrid-i Sarih Tercümesi ve Şerhi IV**, (Çev. Ahmet Naim), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 1976, s. 288.

⁶⁵ Aclûnî, **Keşfü'l-Hafâ** 2/260

⁶⁶ Cebecioğlu, s. 267

⁶⁷ Bice Hayati, **Pir-i Türkistan Hoca Ahmed Yesevî**, Ankara: Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, 2016, s. 138.

⁶⁸ Demirci Mehmet "**Ölümdeki Hayat: Tasavvuf Düşüncesinde Ölüm**", *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, sayı: 4, 2000, s.10.

Seni sevmenin zevkini
Tattım sana geliyorum.”⁶⁹

Resulullah (sav.) “Ölümü çok zikredin. Zira bu, insanı dünyadan çeker ve günahlarından uzaklaştırır. Ölüm kıyamettir.”⁷⁰ hadisinden hareketle Karakoç, insanoğlunun nefisiyle savaşının doğumla başladığını, ölümle insanın küçük kıyameti yaşadığını ve bu savaşın bittiğini anlatır.

“Ve işte dünyada en son arkadaş
Başımın ucunda dikili bir taş.
Bitti, doğduğum gün başlayan savaş,
Kâinat benimle beraber öldü...”⁷¹

“Kâbirleri ziyaret ediniz. Çünkü bu ziyaret, size Ahireti (ve ölümü) hatırlatır.”⁷² buyurmaktadır. Hadisteki manaya işaretten şair, her bir şehri defalarca kabristana boşaltan ölümü mezar taşlarıyla dile getirmekte ve mezarlıkları bir nâsih gibi hayatın fâniliğini dillendiren bir ıslahçı olarak görmektedir. Ona göre kendi özünden uzaklaşan insana kendini bildirme ve hatırlatma vasıtalarından biri ölüm tefekkürüdür. O bu düşüncelerini şu mısralarıyla dile getirmektedir:

“Yıldızlar ne kadar uzaksa bize
O kadar uzağız biz kendimize
Eğilmiş-yıkılmış mezar taşları
Sorun ki gerçeği anlatsın size.
...
Mezar taşları diri, mezar taşları canlı
Mezardaki ölümler bizlerden heyecanlı...”⁷³

Karakoç, bir başka şiirinde, insanın düzeni bozuk dünyaya geldiğinden dem vurmakta, yapılan her işin boş yaprak gibi savrulma anlamına geldiğini belirterek O’ndan gelene şükür ve sabretmenin faziletli olacağını belirtmektedir. O, ahiret için insana azık gerektiğini ve bunu yapmanın en iyi yolunu ise nefsi hesaba çekerek Allah’a kul olmakta görmektedir.

“Dünya çirkef, düzen bozuk
Geldiğin neye yarar ki?
Sonu ağlamaktır, yazık
Güldüğün neye yarar ki?
...
Hani nerde şükür, sabır?
İman taklit, amel cibir

⁶⁹ Karakoç, **Dosta Doğru**, s.23

⁷⁰ Tirmizi, Zühd 4; Nesâî, Cenâiz 3.

⁷¹ Karakoç, **Dosta Doğru**, s.71

⁷² Müslim, Cenâiz 108; Ebû Davud, Cenâiz, 75, 77.

⁷³ Karakoç, Parmak İzi, s.31-37

ABDURRAHİM KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE TEFEKKÜR-İ MEVT

Haram kefen, nursuz kabir
Öldüğün neye yarar ki?"⁷⁴

Diğer birçok şairde olduğu gibi Karakoç da ölümü bir yolculuğa benzetmektedir. Yalnız önemli olan bu yolculuğun huzurlu bir yolculuk olmasıdır ve bunun için iyi bir hazırlık gerekmektedir. Bu hazırlık da ancak tefekkür-i mevt çizgisinde bir yaşamla mümkün olacaktır ki Karakoç'un yaşantısına şahit olanlar bunu bariz bir şekilde görmekteyiz. Öyle ki, şiirlerindeki samimiyet ve anlamsal yoğunluk, bu duyguyu yoğun olarak yaşadığını da göstermektedir. Şair aslında inancı gereği kendini hesaba çekerek yaşamını şekillendirdiğini belirtmektedir. "Mirasyedi Nesil" şiirinde bu tema bariz bir şekilde görülmekte, ölümü ve ahireti düşünmeyenlerin durumunu yansıtmakta ve dünya zevkine neleri harcadığımızı anlatmaya çalışmaktadır:

"Şarlatandık en canî arzular için
Koymadık tek manî arzular için
Üç günlük nefsanî arzular için
Cenneti harcadık daha ne kaldı."⁷⁵

Karakoç, dörtlükte nefsanî her şey için tüm engelleri aştığımızı ve manevî dünyamızı bitirdiğimizi ifade eder. "Mirasyedi Nesil" şiirinin genelinde kendi çağında yaşayan Müslümanları sert bir dille eleştirerek kendi iklimimiz olan İslamiyet'ten uzaklaşarak kaybolduğumuzun altını çizer. Bu eleştirinin örnekleri diğer birçok şiirinde de görülmektedir.

"Nefsine yenilenlerin halini gösterir.
Sen ömrün boyunca gurbettesin gönül
Yaşarken her saat nöbettesin gönül
Bekaya açılan bir penceren yoksa
Ziyandasın gönül, zulmettesin gönül."⁷⁶

"Temiz gelip tertemiz gidenlere ne mutlu
Zillate baş eğmeyen bedenlere ne mutlu
Hak bildiği hak yolda sonsuza yürüyerek
Nefsini adaletle güdenlere ne mutlu..."⁷⁷

"Kendi bozduğumuz bir cihandayız
Ömrümüz boyunca imtihatdayız
Bir tarafta hayır, bir tarafta şer
Biz hangi yandayız, hangi yandayız?"⁷⁸

Ölüm düşüncesi insanın bir yandan yaptığı yanlışların farkına varmasını sağlarken diğer taraftan da tövbe ile günahlardan kurtulmasına da vesile olmaktadır. Hayatın bir gerçeği olan ölüm ve sonrası için hazırlıklı olunması gerektiği Karakoç'un düşünce dünyasının temel özelliklerindedir. Bu bağlamda onun şiirlerinde bir öğreticilik, okuyucusunu bu sona hazırlama eğilimi ve bir nasihat ikliminden söz etmek mümkündür. Karakoç, ömür sermayesinin her geçen gün azaldığını şu dizelerle de tekrar etmekte ve nasihat etmektedir:

⁷⁴ Karakoç, Suları İslatamadım, s.98

⁷⁵ Karakoç, **Parmak İzi**, s.29

⁷⁶ Karakoç, **Gerdanlık II**,

⁷⁷ Karakoç, **a.g.e.**, s.178

⁷⁸ Karakoç, **Gerdanlık I**-s.216

“Her saat ilk bizden uzaklaşıyor
Her nereye gitsek son yaklaşıyor
Mavera meydanı ve o durakta
Şüphe hakikâtle kucaklaşıyor...”⁷⁹

“Açılan şu çiçekler meyvenin habercisi
Sanki renkler kemale ermenin habercisi
Yapraklar sonbaharda sarardıkları zaman
Belki ecel ipini germenin habercisi.”⁸⁰

“Yığın yığın vebal günah seninle
Sorgu ceza akşam-sabah seninle
Her gün mezarlığın yolundasın ha
İnsafa gel yolun sonundasın ha.”⁸¹

“Meydandan kaçarsan meydanın suçu ne?
Sen Mecnun değilsen Leyla’nın suçu ne?
Her suça suçlu bulma adil ol biraz
Sen günah işlersen şeytanın suçu ne?”⁸²

Tefekkür-i mevt düşüncesindeki temel düstur nefsin terbiyesidir. Karakoç, her ne kadar yukarıdaki gibi bir kısım şiirlerinde insanlara nasihatlerde bulunsa da kendisini günahkâr kabul etmekte ve tövbe edip Allah’a sığınarak af ve mağfiret dilemektedir.

“Şer mülküne açtık hasır
Sırtımızda günah, kusur
Nefsimize olduk esir
Bizi sen kurtar Allah’ım

Kulluğun idrakinde kul olmadık Allah’a
Akşama hayır girer, şer çıkarız sabaha.”⁸³

İnsanlar unuttukandır, hata yapabilirler ve günah işleyebilirler. Öyle ki Peygamber Efendimiz de insanın bu durumuna dikkat çekerek “*Nefsim kudret elinde olan zata yemin ederim ki, eğer siz hiç günah işlemesiniz, Allah sizi toptan helak eder; sonra günah işleyen, arkadan da istiğfar eden bir kavim yaratır ve onları mağfiret ederdi.*”⁸⁴ buyurmuştur. Ancak burada önemli olan kulun günah işlediğinin bilincinde olması ve bundan pişmanlık duyarak tövbe etmesidir. Tövbe kapısı her zaman açıktır ve insanın bu fırsattan yararlanması gerekir. Karakoç da yapılan hatalardan vakit geçirmeden bir an önce dönülmesi gerektiğini, dönülmediği takdirde çok geç olabileceğine işaret etmektedir. İnsanın bütün hasletlerinin zamanla onu terk edeceğini ve yaşayan ölümler olacağını şiirlerinde belirtmektedir. “Bir Daha” şiirinde bu düşüncesini yansıtmıştır:

⁷⁹ Karakoç, **Gerdanlık III**, s.155

⁸⁰ Karakoç, **Gerdanlık II**, s.155

⁸¹ Karakoç, **Yasaklı Rüyalara**, Ankara: Alperen Yayınları, 2005, s.155

⁸² Karakoç, **Gerdanlık II**, s.137

⁸³ Karakoç, **Suları İslatamadım**, s.42

⁸⁴ Müslim .tevbe .9

ABDURRAHİM KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE TEFEKKÜR-İ MEVT

“Tevazu severdi, kaynatıp taşırdılar
Girdi hırs ambarına, çıkamadı bir daha...

Haramla yağladılar, kibirle pişirdiler
Bulanık gölettiler, akamadı bir daha...

Yakın arkadaşları çöplük yaptı beynini
Doldurdular ve sonra dökemedi bir daha...

Kör dikişler atıldı kaypak iradesine
Sökmek istese bile sökemedi bir daha...

Soyundu inancından terk-i edep eyledi
Şerefini göğsüne takamadı bir daha...

Sürdü benlik atını karanlık geleceğe
Dönüp de geçmişine bakamadı bir daha...

Söndü yüreğindeki yanan aşk alevleri
Uyanıp yeni baştan yakamadı bir daha...

Yediği haram oldu içtiği haram oldu
Ellerini haramdan çekemedi bir daha

Borçlardan indirilmiş bayraktı haysiyeti
Alıp tekrar yerine dikemedi bir daha...

Terk etti güzelliği çirkinliğe sarıldı
Girdiği bataklıktan çıkamadı bir daha...

Kürü baş tacı yaptı dostlarına darıldı
Diktiği putları yıkamadı bir daha...

Kazancı beleş oldu ve kendisi leş oldu
Itır gibi gül gibi kokamadı bir daha...

Zirvenin yollarında döndükçe dönekleşti
Ağzına helal lokma sokamadı bir daha...

Dost oldu zalimlere görmedi mazlumları
Gam çekmedi göz yaşını dökemedi bir daha...”⁸⁵

---

⁸⁵ Karakoç, **Parmak İzi**, s.4

⁸⁵ Cahit Sıtkı Tarancı, Yaş Otuz Beş, İstanbul: Can Yayınları, 2013, s. 121.

⁸⁵ Kısakürek, **a.g.e.**, s. 113.

SONUÇ

İnsanın dünyaya gelmesi, yazarların en yücesi ve en güzeli, olan Hz.Allah tarafından yazılan bir kaderle, bir kararnameyle insan dünya hayatına, kulluk vazifesine atanmıştır. Bu hayatın sonu olan ölüm, imtihan için bu dünyaya gelen insanoğlunun zamanı geldiğinde ebedi kudretin davetine icabet edip asli yerine dönüşüdür. Bu dünyada kullukla vazifeli olan insana bu vazifeyi hatırlatacak, unutturmayacak, samimi ve içten olmasını sağlayacak en önemli iç dinamik ölüme yüklenecek doğru anlam ve onun tefekkürüdür.

Ölüm, ilahi bir takdirdir ve ölümü düşünmek ehli takvanın değişmez gündemidir. Şairlerin, yazarların, araştırmacıların, mütefekkirlerin ölüme bakışlarındaki farklılık, hayata ve dini inançlara bakışlarındaki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Cahit Sıtkı'nın dünyaya ve ölüme bakışı, "Ve gönül Tanrısına der ki: /- Pervam yok verdiğin elemden / Her mihnet kabulüm, yeter ki /Gün eksilmesin penceremden!"⁸⁶ şeklinde yok oluştan duyulan korku merkezli iken, Necip Fazıl'da ise aynı konuya bakış "Ölüm güzel şey, budur perde ardından haber.../ Hiç güzel olmasaydı ölür müydü Peygamber? / Öleceğiz müjdeler olsun, müjdeler olsun! / Ölümü de öldüren Rabbe secdeler olsun!"⁸⁷ şeklinde korkudan öte bir müjde ve bir güzellik merkezlidir.

Karakoç'un da Necip Fazıl gibi ölümden korkmaması ve ölüm düşüncesinin güzel olduğu vurgulaması dini inancındandır. O ölümlle ilgili şiirlerini İslam inancı ve tasavvuf anlayışına uygun şekilde örgülemiştir. İslam inancındaki "ölmeden önce ölüünüz!" anlayışı, kabristanları ziyaret etme ve ölümden ders alma şiirlerinde ele aldığı konulardandır. Ayrıca Karakoç, ölüm temalı şiirlerinde bu dünyada yapılanların ahretin azığı olduğu, bu nedenle davranışlara dikkat edilmesi ve Allah'a tam bir teslimiyet ile iman edilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Ayrıca şair bazı şiirlerinde okuyucuların yanı sıra kendisine de nasihatte bulunarak ömür sermayesinin üç günlük dünya için heba edilmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Ömür sermayesinin biteceğini ve her geçen zamanla beklenen imtihanın son anına , biraz daha yaklaştığını aşağıdaki dörtlükte net bir şekilde vurgulamaktadır.

Her saat ilk bizden uzaklaşıyor
Her nereye gitsek son yaklaşıyor
Mavera meydanı ve o durakta
Şüphe hakikâtle kucaklaşıyor...⁸⁸ (Gerdanlık III, 2005).

Ölüm ile hayat iç içedir ve bu durum gerek tasavvuf ehli gerekse de Abdurrahim Karakoç gibi kalem ustaları tarafından sürekli dile getirilmektedir. Çünkü bu iki unsurun dengesi insandaki nihai mutluluğun da temelini oluşturmaktadır. Bu bağlamda ölümün akıldan çıkarılmaması, sırlarının idrak edilmesi, insanlara ölmeden evvel ölenlerin, ölümü öldürenlerin yakaladıkları huzuru verebilir. Sonsuzluğun sahibinden gelip yine ona sonsuzluğun sahibine gidecek olan insan ,dünyadaki fani hayat pınarlarının sürekli kurumaya devam ettiği ve bu kuralın ilk insandan beri hiç değişmediği ve değişmeyeceği belli iken ölüm, yeniden doğmak ve yeniden dirilmek adına idrak edilip, tefekkür edilmeyi beklemektedir. Bu açıdan da Karakoç'un şiirlerinde ölümü tefekkür vasıtası olarak gördüğü görülmektedir.

⁸⁶ Tarancı Cahit Sıtkı , Yaş Otuz Beş, İstanbul: Can Yayınları, 2013, s. 121.

⁸⁷ Kısakürek, a.g.e., s. 113.

⁸⁸ Karakoç, Gerdanlık III, s.155

ABDURRAHİM KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE TEFEKKÜR-İ MEVT

KAYNAKLAR

- AKKUŞ, Mehmet, **Osmanlı Türkçesi**, Ankara: Ankara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yayınları, 2011.
- BALCI, Yunus, **Tanpınar-Trajik Bir Şair ve Şiiri**, İstanbul: 3F Yayınları, 2008
- BAYAZIT, Erdem, **Şiirler**, İstanbul: İz Yayıncılık, 1992.
- Beyhakî, Ahmed b. Hüseyin, **Şu'abü'l-îmân** (thk. M. Saîd b. Besyûnî Zağlûl), I-IX, Beyrut, 1421/2000
- BİCE, Hayati, **Pîr-i Türkistan Hoca Ahmed Yesevî**, Ankara: Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, 2016.
- BİRAY, Nergis, **Mahtumkulu'nun Şiirlerinde Ölüm Teması**, (Ed. Bülent Gül), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2013, s. 147-176.
- BROWN, Norman O., **Ölüme Karşı Hayat – Tarihin Psikanalitik Anlamı** (Çev. Abdullah Yılmaz), İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1996.
- CEBECİOĞLU, Ethem, **Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü**, Ankara: Kalem yayınları, 2010.
- ÇELİK, İsa, **Türk Tasavvuf Düşüncesinde Ölüm**, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, sayı: 40, Erzurum, 2009, s. 119-146.
- DEFNE, Zeki Ömer, **“Vurulacak Kapımız”**, Türk Edebiyatı Aylık Fikir ve Sanat Dergisi, 13(148), 1986.
- DEMİRCİ, Mehmet, **Ölümdeki Hayat: Tasavvuf Düşüncesinde Ölüm**, *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, sayı: 4, 2000, 9-16.
- EBÛ DÂVÛD, Süleyman b. Es'as b. İshak el-Ezdî es-Sicistânî, **Sünenü Ebî Dâvûd**, Dârü's-selâm, Riyâd, 1420/1999.
- EL-ACLÛNÎ, İsmail bin Muhammed, **Keşfü'l-hafâ** (thk. Muhammed Abdülazîz el-Hâlidî), I-II, Beyrut, 1422/2001.
- el-KUŞEYRÎ, Ebu'l Kâsım Abdulkerim, **Letâifü'l-İşârât I-III**, Mısır, 1983.
- el-MÛNZİRÎ, İmam Hafız, **Hadislerle İslam (Tergib ve Terhib) IV**, İstanbul: Huzur Yayınevi, 2001.
- ez-ZEBÎDÎ, Murtada, **Tecrid-i Sarih Tercümesi ve Şerhi IV**, (Çev. Ahmet Naim), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 1976.
- GAZALÎ, **İhyâ-u Ulûm'id-Dîn 1-4**, İstanbul: Temel Neşriyat, 1985.
- GÜNDÜZALP, Selim, **Ölümü Nasıl Bilirsiniz?** www.selimgunduzalp.com.tr/olumu-nasil-bilirsiniz/ (Erişim Tarihi: 10.03.2018).

<http://www.gelisimveinsan.com/wp-content/uploads/2016/07/deyimler.pdf> (Erişim Tarihi: 08.03.2018).

İBN MÂCE, Ebû Abdullah Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî, **Sünenü İbn Mâce**, Dârü's-selâm, Riyâd, 1420/1999

İDİL, Mümtaz, **Düşünüyorum O Halde Varım**, *Başkent Üniversitesi Kültür Yayını Bütün Dünya Dergisi*, sayı: 1, 2016, s.91-92.

İSFAHÂNÎ, **el-Müfredât fi Garîbi'l-Kur'ân**, İstanbul: Yarin Yayınları, 2015.

KARAKOÇ, Abdurrahim, **Beşinci Mevsim**, Ankara: Ocak Yayınları, 1997.

_____ **Dosta Doğru**, Ankara: Ocak Yayınları, 1997.

_____ **Kan Yazısı**, Ankara: Ocak Yayınları, 1997.

_____ **Suları Islatamadım**, Ankara: Ocak Yayınları, 1997.

_____ **Gerdanlık I**, Ankara: Alperen Yayınları, 2005.

_____ **Gerdanlık II**, Ankara: Alperen Yayınları, 2002.

_____ **Gerdanlık III**, Ankara: Alperen Yayınları, 2005.

_____ **Gerdanlık IV**, Ankara: Alperen Yayınları, 2005.

_____ **Parmak İzi**, Ankara: Alperen Yayınları, 2002.

ERASLAN, Kemal, **Ahmed Yesevî**, *Diyanet İslam Ansiklopedisi II*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1989.

KISAKÜREK, Necip Fazıl, **Çile**, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 1989.

MÜSLİM, Ebu'l-Hüseyin Müslim b. Haccâc el-Kuseyrî en-Nîsâbü'rî, **Sahîhu Müslim**, Dâru Kurtuba, Beyrut, 1430/2009.

NESÂÎ, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb, **Sünenü'n-Nesâî**, Dârü's-selâm, Riyâd, 1420/1999.

NURSÎ, Said, **Lem'alar**, İstanbul: Nesil Yayınları, 2009.

NURSÎ, Said, **Sözler**, İstanbul: Nesil Yayınları, 2009.

SOYSALDI, İhsan, **Sufilerin Ölümüne Yaklaşımı**, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16(16), 2006, s. 135-148.

TARANCI, Cahit Sıtkı, **Yaş Otuz Beş**, İstanbul: Can Yayınları, 2013.

TDK, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5aa3dd256d5651.09625045 (Erişim Tarihi: 10.03.2018).

TİRMİZÎ, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ, **Câmi'u't-Tirmizî**, Dârü's-selâm, Riyâd, 1420/1999.

ABDURRAHİM KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE TEFEKKÜR-İ MEVT

ULUDAĞ, Süleyman, **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Marifet Yayınları, 1991.

YAZIR, E. Muhammed Hamdi, **Hak Dini Kur'an Dili VI**, İstanbul: Huzur Yayınları, 2008.

YAZOĞLU, Ruhattin, **Gazâlî Düşüncesinde Ruh ve Ölüm**, Ankara: Cedit Neşriyat, 2002.